

DE HEERIAAN

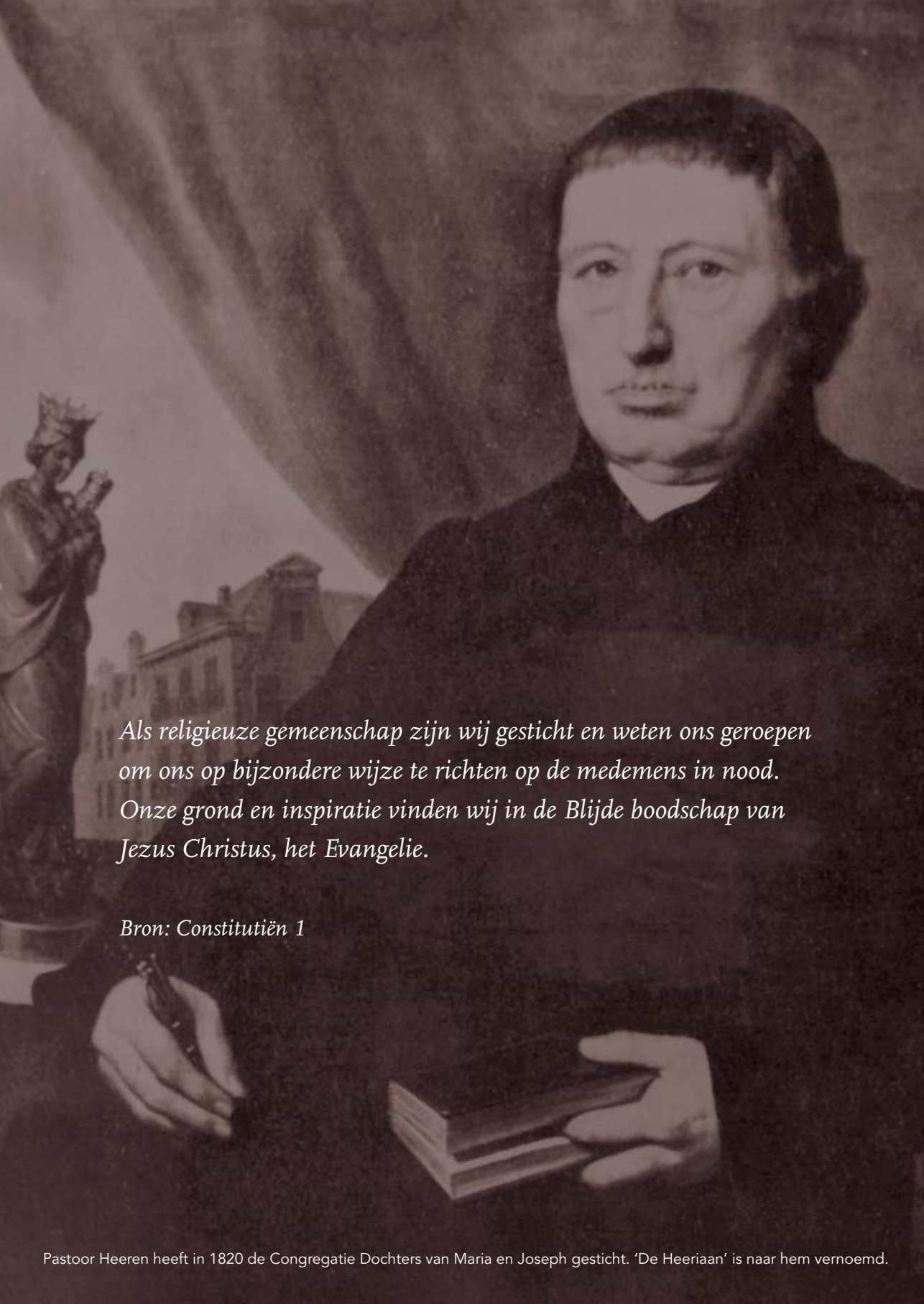
Contactblad van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph
Zusters van de Choorstraat

1
JAARGANG 40
VOORJAAR 2011

- Gemeenten in Indonesië
- Mijneer Van Laarhoven
- Veranderende Godsbeelden

IN
MINI
BUS
CHARI
TAS

Als religieuze gemeenschap zijn wij gesticht en weten ons geroepen om ons op bijzondere wijze te richten op de medemens in nood. Onze grond en inspiratie vinden wij in de Blijde boodschap van Jezus Christus, het Evangelie.

Bron: Constitutiën 1

Voorwoord

Indonesië

- *Communities in Indonesië* 5
- *Bezoek aan Indonesië door Jan en Elma Turlings* 7
- *Korte update Zuster Theresianne* 11

Vroeger – Nu

- *Kapel Moederhuis 100 jaar (deel 1)* 13
- *Herinneringen* 16
- *Vakantiehuis door Zuster Reinilda* 17

Actualiteiten

- *Jubilea 2011 (rectificatie)* 18
- *Reünie deel 1: Zuster Jovita* 19
- *Bos Kongo ter nagedachtenis aan Zuster Birgitta* 23
- *Een feestelijke middag door Zuster Til* 24
- *Hospice door Zuster Lisette* 25

Iconen door Zuster Leonie Rabou

- *Nedergedaald ter helle* 28
- *Lied aan het licht* 29

Overwegingen

- *Nieuw Leven door Zuster Augusta* 32
- *Jaargetijden door Peer Verhoeven* 33
- *Veranderende Godsbeelden door Zuster Paula* 34

Column Zuster Lisette Swanenberg

- *Taal* 38

Loslaten & Opbouwen

- *Mijnheer Van Laarhoven door Zuster Cecilia* 40
- *Mijn gebedsleven geeft steun, kracht en rust door Zuster Eugenie* 44
- *Wijzer geworden door Catharina Visser* 47

In Memoriam

- *Zuster Martinetta* 50
- *Zuster Silvestra* 52

Agenda

55

Colofon

55

Voorwoord

De eerste Heeriaan van het jaar 2011 ligt alweer voor u.
Bij ieder seizoen een nieuwe Heeriaan.

Er is niets heerlijkers dan het voorjaar, als je het mij vraagt.
Als u dit leest, staan we aan de voorkant van dit seizoen.
De lente verleidt ons door haar dagen steeds langer en warmer te maken en de natuur steeds aantrekkelijker. Wie kan daar nu 'nee' tegen zeggen?!

Gelukkig kent elk mensenleven ook veel lentemomenten.
Dit nummer kenmerkt zich ook door vele van dit soort momenten. Momenten van hoop en blijdschap.

Ik wens u veel plezier met deze Heeriaan.

Brigitte Lutters

Communities in Indonesia

Nadat er al missieposten in Brazilië en China door de Zusters DMJ waren gesticht, stelde de paus dat van alle particuliere missiewerken de Indische missiewerken voorrang verdienden, zodat katholieke doofstomme kinderen een passende godsdienstige opvoeding zouden kunnen ontvangen. Dat resulteerde erin dat begin 1938 de eerste Zusters DMJ naar Java gingen om daar een dovenschool op te zetten. Dat waren de zusters Maria Alacoque Hoorneman (overste), Augustina Arends, Canisia Meissner, Bonaventura Gomes en Geertruida de Wit.

Bron: *Geroepen en Toegewijd* van Andries Molengraaf

door Brigitte Lutters

Inmiddels zijn we ruim zeventig jaar verder en zijn er op Java (Indonesië) 32 zusters verdeeld over zeven gemeenschappen. Er zijn geen Nederlandse zusters DMJ meer op Java.

Zuster Theresianne is de eerste Indonesische zuster PMY die juist het tegenovergestelde heeft gedaan door haar vaderland te verruilen voor Nederland.

>

5

Java (Indonesisch: Jawa) is een eiland in de Republiek Indonesië. Het eiland is ruim drie keer zo groot als Nederland en heeft meer dan 114 miljoen inwoners. Daarmee is het het dichtst-bevolkte eiland van Indonesië met gemiddeld 864 mensen per vierkante kilometer.

Communititeit	Liefdewerken	Zusters
1. Wonosobo • Moederhuis • Provinciaal	• Instituut voor Doven • Polikliniek • Educatieprogramma voor de boeren • Noviciaat	Zr Antonie Zr Yulia Zr Wahyu Zr Stanisla Zr Crescentia Zr Yosefa Zr Fransiska Zr Vincentia Zr Magdalen Zr Patricia Zr Ignatia Zr Brigitta Zr Stefanie Zr Veronica
2. Jakarta	• Instituut voor Doven (Broeders van Maastricht) • Pastoraal werk in de parochie	Zr Marwati Zr Cecilia
3. Semarang	• Onderwijs op de middelbare school (Broeders van Maastricht) • Huis voor studerende religieuzen	Zr Bernadette Zr Lucy Zr Kristiana
4. Banyumas	• Bejaardenhuis • Onderwijs op de middelbare school (Broeders van Maastricht)	Zr Ien Zr Theresia Zr Marga
5. Porworejo	• Pastoraal werk in de parochie • Educatieprogramma voor de boeren	Zr Alfonsa Zr Rosa Sutrismini
6. Klaten	• Pastoraal werk in de parochie • Educatieprogramma voor de boeren	Zr Detta Zr Emilia
7. Yogya	• Doofblindenschool (Helen Keller Instituut) • Huis voor studerende religieuzen	Zr Anastasia Zr Esther Zr Magda Zr Assumpta Zr Agustina Zr Yovita

Bezoek aan Indonesië

Selamat datang di Indonesia (Welkom in Indonesië)

Al vele jaren hebben wij contact met de zusters van de Choorstraat, als (partner van de) dirigent. Zo af en toe hoor je dan iets van de werkzaamheden die in Indonesië gedaan worden. Soms is er een Indonesische zuster in Nederland. Maar een beeld van het werk daar, kun je je moeilijk vormen.

En dan krijg je een boekje in handen met de titel '*Mengabdi secara sederhana*', *Eenvoudig dienstbaar*. Met foto's en verhalen van het werk dat de zusters in Indonesië verrichten en van de gemeenschappen waarin ze wonen. Vervolgens komt het verlangen om deze zusters te bezoeken en het zelf te kunnen zien en mee te maken.

door Jan en Elma Turlings

Als je dat laat vallen in de Choorstraat komt er direct beweging: ga er heen, neem contact op met Zuster Antonie, ze zullen blij zijn met de belangstelling en je komst. We spraken Zuster Antonie toen ze in het voorjaar in Nederland was. Reactie: welkom, meer

dan welkom. En dat is waargemaakt. We hebben ons bijzonder welkom gevoeld in de drie weken die we in augustus in Indonesië waren. We hebben bijna alle gemeenschappen bezocht (alleen Jakarta was te ver), in de gemeenschappen in Wonosobo en Yogyakarta mogen wonen en overal dezelfde gastvrijheid ervaren. >

Zonsondergang Wonosobo

De zusters in Nederland vertelden ons: als je met Zuster Antonie praat, dan wordt alles voor je geregeld. En zo was het ook. Ze vroeg wat wij wilden. Dat was niet zoveel want we wisten echt niet waar we terecht zouden komen. En wat troffen we aan bij aankomst in Indonesië? Een volledig verzorgd programma voor drie weken. Op het vliegveld word je al van verre toegezwaaid door enthousiaste zusters, je koffer wordt meteen uit handen genomen, en alles gaat vanzelf. Eerst eten bij de zusters in Yogya, dan per auto verder reizen naar Wonosobo. Dat is de plaats waar het minder warm is en je uit kunt rusten van de reis.

De vakantie was een mengeling van ondergedompeld worden in het wonen en werken van de zusters en plaatsen bezoeken waar iedere toerist in Indonesië geweest moet zijn. In de omgeving van Wonosobo zijn dat de

Borobudur-tempel, het Dieng plateau en de Merapi. In Yogya en omgeving zijn dat het Pramban tempelcomplex, het Ramayana ballet, de zilversmeden, het Kraton en Malio-boro.

En als je dat allemaal gezien hebt, dan komt zo'n uitbarsting van de Merapi in het najaar ineens heel dichtbij. De plek waar je naar een lieflijke, weliswaar actieve vulkaan hebt staan kijken is er niet meer. Je ziet de Borobudur bedekt onder een witte laag stof en het lijkt of het in Yogya gesneeuwd heeft. Mensen lopen met mondkmaskers door de straten waar je een paar maanden geleden zelf liep. De natuur kan mooi zijn: een vulkaan met een klein rookwolkje waar op de hellingen volop geleefd en gewerkt wordt. Maar de natuur kan ook hard zijn: diezelfde vulkaan is een paar maanden later een verwoestend voorbeeld van natuurgeweld.

Toerist zijn in Indonesië is aangenaam.

Vulkaan Merapi

Meisjes van Dena Upakara op het stadsplein in Wonosobo. Linksachter Zr. Fransiska.

Zeker als je gebruik mag maken van een auto met chauffeur. Het is wel een uitdaging om te praten met een chauffeur die alleen Indonesisch spreekt. Zuster Antonie adviseerde ons te praten 'met ons hart'. Wat dat precies is, weten we nu nog niet. Wat we wel weten is dat we er altijd uitkwamen als we iets duidelijk wilden maken.

Het meest bijzondere van ons verblijf was toch wel de kennismaking met het werk van de zusters. We hebben gezien hoe een kleine gemeenschap in Klaten de boeren ondersteunt in hun werk en hen helpt hun bedrijven te runnen op een manier die voor hen zelf zoveel mogelijk oplevert, maar tegelijk met aandacht voor natuur en milieu. We hebben de inzegening meegemaakt van een nieuw verzorgingshuis in Banyumas en het nieuwe huis van de Congregatie gezien. We zijn in Semarang geweest waar de zusters

werken in de zorg, onderwijs en in een bezinningsoord. En in Purworejo waar ze pastorale taken hebben.

In Wonosobo zijn we vaak te vinden geweest in de school/het internaat voor dove meisjes. Al op de eerste dag van ons verblijf zijn we gastvrij onthaald door de kinderen en het onderwijzend personeel. Met veel bewondering hebben we gezien hoe met beperkte middelen alles gedaan wordt om de meisjes, ieder op hun eigen niveau, te helpen om zich te kunnen redden in de maatschappij. Ze leren praten en liplezen, rekenen, taal en godsdienst. Ze krijgen gymles, leren pudding koken en koekjes bakken. Er is een kapsalon waar ze haarmassage en kappen leren. Mooi is het om te zien dat een van de meisjes, die vroeger op het internaat zat, nu in een kapsalon in het dorp werkt en les geeft op de school. Als de kinderen je eenmaal gezien

hebben, blijven ze altijd enthousiast reageren als ze je weer zien: ze zwaaien, lachen, zijn blij en vrolijk. Dan word je vanzelf ook blij. Wat heel bijzonder is dat je met dove Indonesische meisjes kunt praten in het Engels. Dat overkwam ons bij de Engelse les. We konden vertellen over onszelf, ons gezin en antwoord geven op alle vragen die ze voor ons hadden. Soms moest zuster Stanisla even helpen, maar meestal kwamen we er zelf uit. En ze hebben zelfs geleerd hoe ze een liedje kunnen dirigeren. Ze kregen er geen genoeg van. 's Avonds kwam een aantal van deze grotere meisjes ons ook een paar keer bezoeken in ons gastenverblijf. Met een dik woordenboek en een velletje papier kom je dan heel ver. Ze vroegen ons allerlei dingen in het Nederlands voor ze op te schrijven. Ook het Onze Vader moest vertaald worden. Moslim of katholiek: iedereen deed even fanatiek mee. Als afscheidscadeau kregen wij van hen het Onze Vader in het Indonesisch.

In Yogyakarta hebben we kennisgemaakt met de dubbelgehandicapte kinderen in het Helen Keller Instituut. Ze zijn allemaal doof of slechthorend en vaak slechtziend of verstandelijk beperkt. Het is een kleine school/internaat (ca. 25 kinderen) waar de kinderen in kleine groepjes les krijgen. Les krijgen is dan een grote term. Soms is het resultaat van een uur werken dat een kind zelf aangeeft of hij nog door wil gaan met een boekje kijken of dat hij wil stoppen. Dit soort kleine vorderingen, waarvan je nog niet eens weet of ze blijvend zijn, is dan het meest haalbare. Bewondering hebben we voor de zusters en de medewerkers, die dag in dag uit met veel plezier en geduld dit werk doen. Met een paar van de grotere kinderen konden we een beetje communiceren met behulp van de zusters. Ook zij geven aan dat het fijn is dat er mensen op bezoek komen en dat Indonesiërs en Nederlanders vrienden moeten zijn.

En soms is het genoeg alleen maar bij ze te zitten, samen in een boekje te bladeren of een bal te rollen. Een van de ouders van de kinderen vertelde ons dat het belangrijk was dat er mensen op bezoek komen zodat de buitenwereld kan zien wat voor goed werk hier gedaan wordt. Met dat laatste zijn we het van harte eens.

We hebben gewoond en geleefd met en bij de zusters in Wonosobo. We mochten onderdeel zijn van hun woongemeenschap, van hun werken, eten en bidden. En we hebben het ook heel gezellig gehad. We hebben veel gepraat, soms met handen en voeten, Nederlands geoefend, gezongen en gedirigeerd. En we hebben vooral ook veel gelachen.

Het was een bijzondere ervaring om zo onderdeel te mogen zijn van het wonen en werken van de zusters in Indonesië. Vaak hebben we gehoord: fijn dat jullie gekomen zijn. Wij zouden daarop willen zeggen: fijn dat we hier mochten zijn. We voelen ons bevoorrecht om op deze manier Indonesië te mogen leren kennen. <

Korte update Zuster Theresianne

In de vorige Heeriaan heeft u uitgebreid kennis kunnen maken met Zuster Theresianne. Een Indonesische zuster PMY die haar vaderland verruild heeft voor Nederland omdat zij in de Congregatie in Nederland nodig is.

door Brigitte Lutters

Voor Zuster Theresianne waren de afgelopen maanden dynamisch.

Om goed te kunnen integreren is het eerste vereiste het beheersen van de Nederlandse taal. Naast taallessen heeft Zuster Theresianne veel geluisterd, gelezen, gesproken en geschreven. Zij was bij vergaderingen en bijeenkomsten aanwezig, deed zelfstandig boodschappen in de stad, las vakliteratuur en schreef.

Daarnaast maakte zij stukje bij beetje ook kennis met Nederland en haar bewoners. Om die beter te doorgronden las Zuster Theresianne het boek 'The Dutch, I presume'. Een boek over Nederlanders en hun eigenaardigheden. Van voetbal tot Koninginnedag en van pindakaas tot de Elfstedentocht en alles wat daar tussen zit.

Op haar werkkamer hangt de kaart van Nederland, zodat ze een idee krijgt waar alles ligt. Vorig jaar bezocht ze tijdens een bezoek aan Nederland de Keukenhof. Waar ligt de Keukenhof? Dáár ligt de Keukenhof!

Daarnaast heeft ze kennis gemaakt met Sinterklaas, zijn pietermannen en vele tradities die daarmee gepaard gaan. Samen zijn we naar de intocht geweest, waar Zuster Theresianne zich persé wilde laten vereeuwigen door op de foto te gaan met de Goedheiligman.

Ze heeft zich in het feest verdiept door vele boekjes erover te lezen. Echter het zetten van de schoen (buiten de deur van haar kamer) ging haar een tikkeltje te ver. Bang dat die

Zuster Theresianne met de Goedheiligman (let op de onwillige hand van Sinterklaas en de snoepzak in de handen van Zuster Theresianne).

schoen er niet meer zou staan de volgende morgen.

Fietsen kunnen ze in Indonesië ook, dat was niks nieuws, maar fietsen in de sneeuw is toch wel wat anders.

Met de vroeg ingetreden winter heeft Zuster Theresianne kennis kunnen maken met een ouderwetse Hollandse winter. Het was voor haar de eerste keer om sneeuw te zien en ➤

Het is te glad om te fietsen.

zoveel kou te ervaren. 'Alsof je in een schilde-rijtje leeft'.

De kou deerde haar niet en ze is inmiddels een ster in sneeuwballen gooien.

We glibberden ook naar de Sint Jan om de kerststal te bezichtigen. Die was weer prachtig dit jaar!

Ook wilde Zuster Theresianne wel eens proeven of sneeuw met ranja nu hetzelfde smaakt als schaafigs dat te koop is bij de ijscoman.

Zuster Theresianne heeft zich tot dusver geweldig aangepast en voelt zich in Nederland als een vis in het water. De zusters hier genieten van haar aanwezigheid.

Inmiddels is zij tijdelijk terug in Indonesië, omdat zolang ze geen verblijfsvergunning heeft, zij maar een maximum aantal dagen achter elkaar in Nederland mag verblijven. Wij verheugen ons op haar komst terug naar Nederland. <

Zuster Theresianne brengt de sneeuw op smaak met wat ranja en proeft. Heerlijk!

Kapel Moederhuis 1911-2011

In 2011 bestaat de kapel van het Moederhuis 100 jaar. Een bijzonder feit, waar de Heeriaan graag aandacht aan wil geven in vier afleveringen. Veel is er al geschreven, denk aan het 'Kapellenboek', maar ondanks dat, zult u ook nieuwe dingen horen.

door Zuster Raphael Pirovano

Op 28 augustus 1911 werd de kapel, die nu in gebruik is, ingewijd. Het was een belangrijke dag voor het Moederhuis, maar belangrijk is ook:

Wat er aan vooraf ging.

Kunt u zich voorstellen wat er gebeurt als vijf toekomstige zusters een leeg huis betrekken en daarin hun weg moeten vinden?

Wennen aan elkaar, een taakverdeling maken, eigen spulletjes een plaats geven, huis schoonmaken en zorgen dat alles klaar komt voor de ontvangst van de arme vrouwen, uit de kamers van het woongedeelte het goudleren behang van de muur halen en verkopen, van de wandtapijten dekens maken voor de vrouwen en nog veel meer.

Dit alles was niet hun doel. Zij wilden religieus worden en van daaruit hun werk doen. Je kunt zuster willen worden en er enthousiast aan beginnen, maar dan ben je nog geen zuster.

Het duurt nog geruime tijd voor het religieus zijn werkelijk bij je hoort en ten diepste met je persoon verbonden is.

In het begin hadden de zusters geen Regel, dat groeide in de praktijk. De zusters woonden de godsdienstoefeningen bij in de St. Jacob kerk.

Er was ook behoefte aan een rustpunt voor gebed en bezinning in huis. Dat werd de bidruimte (wij noemen dat de eerste kapel).

Als Pastoor Heeren in 1830 terugkomt naar 's-Hertogenbosch (hij was vanaf 1821 pastoor

in Oirschot) zijn de godsdienstoefeningen voortaan in huis. Op 16 juli 1833 gaf Monseigneur den Dubbelden toestemming het Veertigurengebed in eigen 'kapel' te mogen houden.

DE TWEDE KAPEL 1846 – 1911

Op 24 april 1844 werd de eerste steen gelegd voor de tweede kapel. De grote verbouwing van het Moederhuis was klaar en op eigen kosten bouwde Pastoor Heeren deze kapel. Naast verschillende foto's die bewaard zijn gebleven kunnen wij er ons enigszins een voorstelling van maken, omdat later de kapel is omgebouwd tot onze grote refter. Achter het hoofdaltaar werd een groot schilderstuk geplaatst van de schilder Eduard du Jardin.

>

Het schilderstuk van Eduard du Jardin

Dan gebeurt het volgende: Pastoor Heeren wil een groot feest maken van de consecratie van de kapel en nodigt onder andere de Gouverneur uit om de plichtigheid bij te wonen. En dan komt een groot deel van de Bossche geestelijkheid in opstand. In ongewoon heftige bewoordingen wordt aan bisschop Monseigneur Zwijsen onder andere geschreven: 'Het openstellen van deze kapel voor het publiek zal het volk van de eigen kerk vervreemden. In het buitenland hebben de kerken vaste fundaties. Maar hier is de kerk afhankelijk van de schaalcollecten en verpachting van zitplaatsen. Het bestaan van soortgelijke bidplaatsen ondermijnt dat van de parochie of is oorzaak van kwijnend kerkelijk leven en daaruit kan voortkomen verwaarlozing van de armenbelangen, minder behartiging van het wezenlijk heil der zielen, versterking der vreedzame samenleving en goede verstandhouding onder de clergé (de geestelijkheid) en andere heilloze gevolgen'. En de kapel werd niet geconsacreerd! Omdat er geen zekerheid was dat de kapel bij de ingebruikname was gewijd, werd met toestemming van Monseigneur Godschalk de kapel plechtig ingezegend in 1883 op de eerste vrijdag van de maand mei en toegewijd aan het Heilig Hart.

En nu de klok!

Pastoor Heeren kocht een klokje voor de kapel. Geen denken aan dat die geluid mocht worden. Er zouden eens beminde gelovigen op het geluid af kunnen komen! En zo kwam het klokje op de zolder terecht. Later werd het aan de Paters Redemptoristen geschonken voor hun kapel aan de St. Josephstraat. De Zusters vonden het jammer dat zij geen klok hadden. Aan Monseigneur van de Ven werd toestemming gevraagd en verkregen om opnieuw een klok te plaatsen in het torentje. Deze klok, gemaakt door Petit en Fritsen, werd voor het eerst geluid op 8 september 1892.

In de Tweede Wereldoorlog is deze klok door de Duitsers gevorderd.

Ondanks tegenwerking en minder prettige ervaringen was - en bleef - de kapel een dierbaar middelpunt van het huis. Bij iedere gelegenheid werd getracht de kapel steeds mooier te maken. Enkele feiten zijn daarvan in het archief aangetekend.

Driek van der Mark maakte al de koorbalustrade, het orgelfront en de beelden van Johannes en Vincentius (hierover later meer in het zomernummer).

In 1870 werd het 50-jarig bestaan feestelijk gevierd, zowel in huis als met veel belangstelling vanuit de stad. Als bijzonder blijk van waardering werden de beelden geschonken van de H.H. Margaretha Maria Alacoque, Catharina, Anna en Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten.

Bijzonder ontroerend is dat door de kinderen 'die reeds dienden' (wij zouden zeggen oud-

Koorballustrade

Kleed door de zusters geborduurd.

Het gebrandschilderde raam heeft een plaats gekregen in de kapel van het Moederhuis in Wonosobo, Java.

leerlingen) twee bloemvazen met prachtige boeketten werden aangeboden.

Volgens een schets van architect Hezemans werd door Heijmans en Goossens in 1891 de kapel gepolychromeerd.

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Congregatie borduurden de zusters een vloerkleed voor het priesterkoor met afbeeldingen uit het Oude Testament en de Koningen van Israël.

In dat jaar werd ook boven de kapeldeur een gebrandschilderd raam aangebracht met de voorstelling van onze Heilige Ouders, Maria en Joseph, die een religieuze in bescherming nemen. Dit raam is na het bouwen van de nieuwe kapel geplaatst boven de deur, die de afscheiding vormde tussen het slot en de grote gang. Tijdens het Kapittel van 2007 is dit raam aangeboden aan onze zusters in Indonesië. Het heeft daar nu een plaats gekregen in de kapel.

15

Zuster Albertina van Uden maakte aantekeningen over de situatie van het Moederhuis vóór de bouw van de derde kapel. Zij schrijft: 'Aan de Choorstraat waren twee ingangen. Een ervan bestaat nog. Het is de deur van de blauwe gang waar de zusters in- en uitgaan (met de pijpsleutel). Deze deur diende vroeger voor de mensen, die in de oude kapel naar het Lof kwamen'.

Conclusie: ruim 100 jaar geleden stond de deur al open voor gasten van de kapel en dat is niet veranderd! <

In het Zomernummer deel 2 van deze vierdelige serie.

Herinneringen

Als je 91 jaar oud bent, als je een kleurrijk leven hebt gehad en als je beschikt over een schare kinderen en kleinkinderen, dan ligt het voor de hand dat je je verhalen kwijt wilt, omdat er dingen zijn die jongere generaties zich niet meer voor kunnen stellen. Omdat je met trots en dankbaarheid terugkijkt op je leven en omdat het zo leuk is daarvan iets door te geven aan die dierbare kinderschare.

door Zuster Til Lagerberg

Moeder/oma vertelt over vroeger:

Ik ben geboren in de Witte Rozenstraat in Leiden. Toen ik een jaar of vijf was gingen we verhuizen naar de Jan van Goyenkade. Ons gezin bestond toen uit vader en moeder, vier kinderen en een dienstbode voor dag en nacht.

's Zondags gingen mijn vader en moeder om 9 uur naar de kerk. Na de kerk gingen ze naar de banketbakker en ze brachten voor ons een gebakje mee. Dat was altijd feest. Maar helaas, de gebakjes werden duurder, van twee cent naar tweeënhalve cent. Toen kregen we geen gebakjes meer.

Naast ons woonde een gezin met één kind. Milotje heette ze. Ze wilde altijd graag bij ons komen spelen, maar ze mocht altijd pas als ze haar mond leeg had. Ze at heel slecht en had vaak een prop vlees achter haar kiezen. Voor ons was het onvoorstelbaar om wat dan ook niet op te eten! <

Vakantiehuis

Vakantie betekent voor ons uitrusten en genieten! Genieten van alles wat je geboden wordt.

Wij hadden de eer om als eerste te gast te zijn in het vernieuwde vakantiehuis, samen met onze familieleden. Met bewondering hebben we alles aanschouwd en daarna met champagne geproost op onze vakantie en op het prachtige nieuwe vakantiehuis. Het huis is ingewijd!

Het meubilair is prachtig van vorm, kleur en kwaliteit. En datzelfde geldt voor de vitrage en de overgordijnen. De vijf slaapkamers zijn zeer compleet ingericht en

hebben elektrisch verstelbare bedden. De wastafels zijn ingebouwd en op de kledingskasten zijn passpiegels bevestigd.

Ook de zolderverdieping is niet vergeten. Er staat nu een hele handige en mooie slaapbank en er is een zitje gemaakt.

Wij hopen, dat als de gezond-

heid dat toestaat, nog vele jaren te mogen genieten van dit heerlijke luxe vakantiehuis!

Wij zijn de Congregatie hiervoor heel erkentelijk. <

*Zuster Reinilda Kriens
(Ook namens Zuster Toos en de familie Cramers Kriens: Mia, Lucie en Fons)*

17

zithoek oud

zithoek nieuw

eethoek oud

eethoek nieuw

ACTUALITEITEN

(rectificatie)

Jubilea in 2011

80 jaar in het klooster:

1931 - 27 december – 2011

Zr. Engelmunda Maas, Sint Jozefoord Nuland

1931 - 27 december – 2011

Zr. Maurice van Zeeland, Sint Jozefoord Nuland

75 jaar in het klooster:

1936 - 24 juni – 2011

Zr. Edwarda Sol, Sint Jozefoord Nuland

1936 - 27 december – 2011

Zr. Gratiana Huis in 't Veld, Sint Jozefoord Nuland

60 jaar in het klooster:

1951 - 24 juni – 2011

Zr. Andrea Wichers Schreur, Sint Jozefoord Nuland

1951 - 24 juni – 2011

Zr. Gertrudis Kunst, Moederhuis Den Bosch

1951 - 24 juni – 2011

Zr. Bonifacia van de Laak, Moederhuis Den Bosch

1951 - 27 december – 2011

Zr. Anna van Nistelrooij, Moederhuis Den Bosch

50 jaar in het klooster:

1961 – 4 januari – 2011

Zr. Irma van der Steen, Moederhuis Den Bosch

1961 – 4 juli – 2011

Zr. Eugenie Wilbers, Sint Jozefoord Nuland

Indonesië:

40 jaar in het klooster:

1971 – 15 januari – 2011

Zr. Veronica Iendrawati, Komunitas Banyumas Java

Reünie (deel 1 van 3)

De Congregatie DMJ vierde op donderdag 11 november in het Moederhuis nog één keer feest vanwege het 190-jarig bestaan van de Congregatie. Een reünie voor de uitgetreden zusters. Vijfendertig ex-medezusters gaven gehoor aan de uitnodiging en dat resulteerde in een enthousiast en warm weerzien met oude bekenden.

Al deze vrouwen hebben een stuk van hun leven met elkaar opgelopen. Door omstandigheden, veranderende denkbeelden, conflicten of wat het ook meer zij, hebben sommige van hen besloten een ander pad te kiezen. De keuze om te vertrekken of om te blijven was niet altijd een eenvoudige.

Drie van hen vertelden hun verhaal. Vandaag het verhaal van Zuster Jovita Kaffener.

Omgord je – De lederen riem

In het begin van de twintigste eeuw was er aan de noordkant van het dorp Orthen een gezegende plek. De Sint Lambertus kerk (in 1956 gesloopt) stond in het midden. Links ervan de pastorie, rechts de meisjesschool (inbegrepen een bewaarschool) en achter de kerk het klooster van de Zusters van de Choorstraat waar weeskinderen werden opgenomen. Wij woonden daar maar een steenworp vandaan. De eerste kennismaking met de zusters was op 4-jarige leeftijd, toen ik voor het eerst naar de bewaarschool mocht. Zuster Engelina zwaaide daar de scepter. Zij was hoofd en leidster en alles tegelijk. Wisselend werd ze bijgestaan door een van de grote weeskinderen, want de klas was overvol. We zaten met drie of vier kinderen op één bank. Er zaten ruim tachtig kinderen in de klas. Na een paar dagen was het genoeg en liep ik weg, terug naar huis. Thuis gekomen: 'Ik ga niet meer naar de school, je moet de hele dag stilzitten en de rest ken ik al'. Linea recta en zonder pardon werd ik door mijn moeder teruggebracht en was het wéér stil zitten. Na een tijdje kwam er toch wat sympathie voor Zuster Engelina. Na haar bestudeerd te hebben, wilde ik ook zuster worden want zij had zo'n mooie leren riem en die wilde ik ook >

Maisoogst halverwege de jaren '60 in Kabuluanda Kongo. Zuster Jovita (l) en Zuster Rosa.

ACTUALITEITEN

20

zo graag. Ze was in mijn ogen ook een beetje zielig en ik had medelijden met haar, want ze had een gouden trouwring aan, maar ze had geen man en droeg zwarte kleren, dus was zij ook nog weduwe.

Na schooltijd ging ik bij de 'zielige' kinderen spelen. Dat waren de kleine wezen. Waarschijnlijk uit eigenbelang, want zij hadden schommels, wippen en een zandbak. Dat hadden we thuis allemaal niet. Na de bewaarschool werden de eerste vijf klassen onderwezen door schooljuffrouwen en de 6e en 7e klas weer door een zuster. In mijn geval trof ik Zuster Beatrijs. Zij heeft mij leren figuurzagen en legde de basis voor mijn handvaardigheid, waar ik in mijn leven nog veel plezier van zou hebben. Dat waren hele fijne jaren. Later werd Zuster Laetitia Hoofd van de school en was tevens docente Nederlands op de Kweekschool Concordia aan de Papenhulst. Het openbaar vervoer stond toen nog in de kinderschoenen en dus besloot zij om te leren fietsen. Kilometers heb ik naast haar gelopen en haar stevig vastgehouden aan haar leren riem. Na een keer in een droge greppel te zijn beland ging zij op de fiets naar Den Bosch om daar les te geven. Als oudste van zeven kinderen leerde je al vroeg aanpakken. Het begon met het schoonmaken en onderhouden van de klaslokalen van de school. De spullen die nodig waren voor het onderhoud werden geleverd door het klooster. Zo kwam je steeds met de zusters in contact, ook in de wasserij kwam men vaak handen tekort en hielp men ook daar. Na enkele jaren naai- en handwerklessen te hebben gevolgd bij de zusters kwam de opleiding tot kleuterleidster op mijn pad. Die opleiding was onderdeel van de kweekschool en Zuster Laetitia stimuleerde me dat te gaan doen. En zo geschiedde. Tijdens de stagetijd werd er een derde klas toegevoegd aan de twee bestaande kleuterklassen, die waren ondergebracht in het leeg-

Zuster Jovita met het weesmeisje Rufientje in Kabuluanda Kongo, midden jaren '60.

staande gedeelte van het vroegere weeshuis. Met 16 kleuters mocht ik beginnen. Zo dicht bij de religieuzen werken, werkte aanstekelijk. De 'leren riem' begon te kriebelen! Per toeval kwam ik eens in het Lof bij de Karmelietessen in de Clarastraat, verlengde van de Papenhulst. Dat was het! Maar toen ik er thuis over sprak zei vader: 'Niks ervan, achter die tralies, dan lijkt je net een konijn. Dan zal ik je nooit komen bezoeken en schrijven doe ik ook niet'. Dat was klare taal. Eigenlijk vond ik dit ook weer niet zo erg, ik wilde toch ook naar Afrika, dat zou dan niet kunnen. De zoektocht ging verder bij de zusters in ons dorp, die van de Choorstraat waren. Ik was inmiddels geslaagd als kleuter-

leidster en had een baan in Orthen. Nogmaals vroeg ik aan mijn ouders te mogen intreden. En wel bij de Zusters van de Choorstraat. Dit werd niet afgewezen, maar ook niet toegelicht. In het eerste gesprek met de toenmalige Algemene Overste Zuster Elise werd gevraagd: 'Waarom wil je bij ons intreden?' Ik antwoordde: 'omdat ik graag zuster wil worden en dan als missionaris naar Afrika wil'. Zuster Elise: 'dan moet je hier niet zijn. want we hebben geen missie in Afrika.'. Antwoord: 'Toch wil ik graag komen'. Zo geschiedde.

Op 27 december 1954 werd ik door mijn vader en moeder, alle broers en zussen weggebracht. Na eerst nog te hebben beloofd dat als het niet zou gaan dat ik dan terug zou komen, want de deur bleef altijd wijd openstaan.

Als postulante had ik het gevoel alsof ik op vakantie was. We kregen onderricht en waren soms erg braaf en soms helemaal niet. Bij de inkleding tot novice was er geen leren riem meer, helaas, die was vervangen door een stoffen ceintuur. De kleding was aangepast aan de tijd.

Na de professie mocht je naar een afdeling, dat werd Tilburg. Een hele fijne groep was dat. Later naar Oss en Nuland. In 1959 gingen de eerste acht zusters naar het Belgische Kongo in Afrika. Het missievuur ging branden en 15 december 1961 mocht ik met Zuster Pauline de eerste pionierssters gaan helpen. We werden vergezeld door Zuster Elise en Zuster Lambertine, die op visitatie gingen in Kabuluanda en Mashala. Dit werd de mooiste tijd in mijn leven. De Kongolezen hebben mij geleerd om de Bijbel op een heel andere manier te leren kennen. Vooral de liefde voor het Oude Testament. Eind jaren 60, (onder het bewind van Mubutu), kwamen er grote veranderingen en zou mijn taak aldaar anders ingevuld gaan worden. Hoe, dat was niet helemaal duidelijk. En Gods wegen zijn anders dan de onze. Je roepstem

willen horen en volgen begint altijd met de erkenning dat je situatie zó is en niet anders. Okke Jager zegt ergens: 'We moeten kiezen, we zijn slaapwandelaars met een verleden of... dauwtrappers met een toekomst'. Het weggaan bij de Dochters van Maria en Joseph werd een feit. Om een studie middelbaar Theologie te gaan volgen. Het 'Vuur' ging mee en bléef branden; zo bleef ook mijn klooster-naam Jovita bij mij.

Om de studie te kunnen betalen ging ik werken in Duitsland en heb daar een streekschool opgezet voor verstandelijk gehandicapte kinderen tussen twee en tien jaar. Van daaruit werd ik gevraagd om als bisschoppelijk gedelegeerde te werken in het Bisdom Aken voor de Nederlandse kleuterleidsters, werkzaam in Duitse kleuterscholen. Zo kwam ik ook in het landelijk vakbondswerk van de KOV (Katholieke Onderwijs Vakbeweging) terecht. Na vijf jaar ben ik in Heerlen begonnen aan een 7-klassige kleuterschool. De reistijd was korter en ik kreeg zo meer studietijd voor Theologie M.O.A. Tijdens deze studie leerde ik de Slotzusters Passionistinnen kennen bij een speciale cursus volksreligie. Dat klikte meteen. Het 'Vuur' vlamde op! Hier was de Heer duidelijk bezig en liet me niet meer los. Het werd duidelijker; eerst de studie afmaken en dan opgenomen worden in een gesloten gemeenschap van gebed, beschouwing en contemplatie. Was dit in de jaren 50 al niet begonnen? Maar toch, eerst een kans te hebben gekregen om naar de missie in Afrika te mogen gaan en vele jaren samen met de Dochters van Maria en Joseph op te trekken in binnen en buitenland was me anders onthouden gebleven.

De nieuwe weg. Het vuur laaide op en door alles heen bleef de brandende vlam. De studie werd afgerond en hoopvol werd er naar de toekomst gekeken. Met veel openheid, gericht >

ACTUALITEITEN

22

op een vernieuwing van leven, uitzicht op een nieuwe toekomst en daaraan meewerken en verlangend daarom bidden, dat was een van de aspecten van de Zusters Passionistinnen van het Gemmaklooster in Sittard. Het Gemmaklooster was een bron van actie en contemplatie in één. Dat was wat ik al heel lang zocht en nu vond. Hier zou ik nieuw 'vuur' kunnen aansteken, een vuur dat warmte verspreidt tot eer van God en de mensen. De gevoeligheid voor het mysterie, de lokroep tot een bestaan uit liefde, samengeroepen tot één en dezelfde hoop. Een leven om niet - een leven God ter ere - door een leven in louter geloven, maar ook gedragen door een onverwoestbare hoop. 'Kies het leven en ga op reis'. Want het gaat niet alleen om wat je plechtig hebt beloofd bij je geloften, maar wat ga je er tijdens je reis door het leven mee doen. De wegwijzers in het oog houden, zoals de Stichter Paulus van het Kruis het bedoeld heeft. Het leven in dienst stellen van de meest behoeftigen in onze tijd. Daarvoor wil ik openstaan als Passionistin. Leven met de gedachte: 'Kies het Leven'. Op 21 november 1984 feestdag van Maria Opdracht werd ik door de Zusters Passionis-

tinnen binnengelaten in het slot. De inkleding was 14 september 1985.

Zuster Elise en Zuster Lambertine waren aanwezig.

De Eeuwige Professie, was op 15 september 1989. De jaren in onze Passionistinnen-gemeenschap geeft me steeds meer inzicht hoe je leven geleid wordt. Dit kan men zelf niet bedenken. Het religieuze leven zit diep en dat proberen uit te dragen dáár waar je plaats is, is heilig, waar je ook gaat of staat. Mijn roeping heeft mijn vader voor mij verdiend door zijn enorme inzet tijdens WOII, want vele malen heeft hij voor vele kloosters van mannen en vrouwen in Den Bosch en omgeving gezorgd dat men bonnen kreeg voor hun levensonderhoud. Hij kwam vaak in de Choorstraat bij het 'klein moederke' (Zuster Albertina van Uden). Tijdens de inkleding en de opname bij de Zusters Passionistinnen ontving ik het habijt én een 'leren riem'. 'Toen men jong was, deed je zelf de gordel om, nu je oud bent, word je omgord'. De rode draad van mijn leven. Ik mag terug zien op een zeer gelukkig leven en zou alles zo weer opnieuw doen. <

Zuster Jovita Kaffener,
geboren op 19 december 1934 in
Orthen (gemeente 's-Hertogenbosch).
Ingetreden bij de Congregatie DMJ
in 's-Hertogenbosch op 27 december 1954
en vertrokken op 5 februari 1972.
Ingetreden bij de Zusters Passionistinnen
in het Gemmaklooster in Sittard op
21 november 1984.

Bos Kongo ter nagedachtenis aan Zuster Birgitta

Op 9 december 2009 stierf Zuster Birgitta Hoogeboom plotseling.

In het voorjaarsnummer van de Heeriaan 2010 is daar met een In Memoriam bij stilgestaan.

Johan Venken, missionaris in Kananga schreef toen het volgende:

Niemand zal echt onder woorden kunnen brengen wat Zuster Birgitta betekend heeft voor de projecten van Kankala en Tshilumba en voor heel veel mensen daar. Dankzij haar en jullie steun hebben we tot op de dag van vandaag heel veel kunnen realiseren dat de moeite waard is.

Als dank voor het leven van Zuster Birgitta gaan we hier (Kananga) een bos planten dat haar naam zal krijgen ter haar gedachtenis. Voor ons is de dood van Zuster Birgitta geen eind, maar een nieuw beginpunt, alhoewel we haar enorm zullen missen. <

Bos wordt geplant ter nagedachtenis aan Zuster Birgitta

ACTUALITEITEN

Een feestelijke middag

Op maandag 15 november 2010 mochten we als zusters enkele uren genieten van een muzikale uitvoering door het muziekensemble Animato, waarvan Zuster Valentina als fluitiste deel uitmaakt.

door Zuster Til Lagerberg

Velerlei blokfluiten, dwarsfluiten, cello, piano, harmonica en de menselijke stem klonken harmonieus, levendig en ritmisch samen, onder leiding van de dirigent Jan Turlings. Muziek van verschillende bekende en onbekende componisten werd ten gehore gebracht, zoals Händel, Telemann, Sibelius, Bizet en Purcell, na een korte introductie van de dirigent.

Wij hebben er ademloos naar geluisterd. We weten nu weer iets meer uit de wereld van de muziek en dat is zeer verrijkend. Alle luisteraars hebben er veel plezier aan beleefd.

Muziek en bloemen worden wel eens met elkaar vergeleken. Een leven zonder muziek is als een leven zonder bloemen. Beide geven ware vreugde aan het leven. Dat hebben we die middag weer eens ervaren. <

Hospice - Als de dood dichtbij komt... -

'Duinsche Hoeve', dat is de naam voor het nieuwe hospice dat gebouwd is in het verlengde van het verpleegtehuis Mariaoord in Rosmalen. Die naam gaat terug naar de oude boerderij die er heeft gestaan en die deze naam droeg. Op deze plek is mijn moeder geboren.

door Zuster Lisette Swanenberg

Een hospice is een gasthuis waar stervenden hun laatste levensdagen doorbrengen. Mensen, waarvan de verwachting is, dat ze nog minder dan drie maanden te leven hebben, komen in aanmerking voor opname. Deze nieuwe Duinsche Hoeve is een kleinschalig gasthuis, een hospice, met negen gastenkamers plus nog drie kamers voor familie. De Stichting Hospice is een zelfstandige organisatie, ontstaan vanuit het netwerk Palliatieve Zorg. Er wordt samengewerkt met de thuiszorg, huisartsen, verpleeghuizen, verzorgingshuizen, ziekenhuizen, patiëntenverenigingen en de vrijwillige thuiszorg.

Op 29 oktober jongstleden werd het nieuwe hospice officieel geopend door Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Willem-Alexander. Ik werd overrompeld door een uitnodiging voor die dag. Bij mijn aanmelding als vrijwilligster had ik vermeld dat ik een kleinkind was van de familie Heijmans die daar gewoond heeft, vandaar dat ik een uitnodiging kreeg. Toen ik bekomen was van het heuglijke nieuws, vond ik het leuk om er heen te gaan. Alleen al om de kroonprins eens in 'het echt' te zien! Ik kende er niemand, behalve de coördinatrice die ik enkele keren ontmoet had en die mij geïntroduceerd heeft. Ik zocht naar mijn twee nichten en neef die tot het laatst de boerderij hebben bewoond. Er waren zeker meer dan honderd genodigden, het merendeel mannen in strakke, zwarte pakken met mooie stropdassen en een klein aantal vrouwen. Er was koffie met een Bos-

foto Bart Meesters

sche bol en ik dacht alles een beetje anoniem te volgen. Maar ik maakte al gauw kennis met de landschapsarchitect (een Zwanen-broeder), de verpleegarts en de manager. Het was een gezellig geroezemoes over en weer. Dan werd er stilte gevraagd. In afwachting van de prins werd er door twee jonge vrouwen harp en viool gespeeld en kwam het gezelschap tot stilte.

Prins Willem-Alexander kwam precies op tijd. Buiten stond het Bossche Gilde, 'De Schutse' opgesteld in Middeleeuwse kledij. De vlag werd gehesen en een monument onthuld. Daar waren wij niet bij. Daarna trad prins Willem-Alexander binnen en nam plaats voor het welkomstwoord. De voorzitter van de Stichting Hospice, de heer van den Acker sprak de woorden: 'Voor de regie van je eigen levensverhaal is veel moed en inzicht nodig'. Hij bedankte al degenen die steun hadden gegeven om >

ACTUALITEITEN

dit mooie project te kunnen verwezenlijken. Genoemd werd het Hospice Waalwijk, de Zwanenbroeders, het Gilde De Schutse uit den Bosch en Brabant Wonen.

Hij memoreerde de oude boom, een esdoorn, die bij de ingang van het hospice staat. (Omdat daar de as van de ouders van de familie Heijmans - mijn oom Bert en tante Truus - is uitgestrooid, is de boom gespaard. Daarvoor is het hospice zelfs twee meter opgeschoven). De tweede spreker was mevrouw Else-Marie van de Eerenbeemt, de familietherapeute. Zij sprak over het belang van relaties in een huis voor stervenden. Hoe men zich kan afstemmen op de ander. Wat het betekent als iemand zijn leven terug gaat geven, los moet laten. Hoe dat is voor de nabestaanden.

Ze sloot met het mooie gedicht van Ida Gerhardt.

*Zeven maal om de aarde gaan,
als het zou moeten op handen en voeten;
zevenmaal om die éne te groeten
die daar lachend te wachten zou staan,
Zevenmaal om de aarde gaan.*

*Zevenmaal over de zeeën te gaan,
schraal in de kleren, wat zou het mij deren,
kon uit de dood ik die éne doen keren
Zeven maal, over de zeeën te gaan
zeven maal, om met zijn tweeën te staan.*

Daarna kreeg de prins een rondleiding en bleven wij achter. Even later werd er een informeel gesprek aangekondigd met de kroonprins. Er stonden drie kleine ronde tafels opgesteld in de ruimte en daar zouden drie maal zes personen deelnemen aan het gesprek. 'Wilt u even opletten of u uw naam hoort en u dan naar het tafeltje begeven?'

Ik luisterde. Benieuwd wie ervoor in aanmerking kwamen. En of ik er iemand van kende.

De namen van twee tafels klonken door de zaal. En toen bij de derde tafel... jawel ...tot mijn grote schrik en verbazing, hoorde ik mijn naam: 'mevrouw Swanenberg'.

Dat was ik...Ik? Ik keek naar de enige die ik kende, de coördinatrice en die knikte.

Wat onwennig stond ik met vijf andere vrouwen aan het tafeltje. De verpleegarts, een oncoloog en enkele anderen. We hadden elkaar al eerder ontmoet. Toen kwam ook burgemeester Rombouts naast mij staan. Hij vroeg wie ik was en wat mij hierheen bracht. Toen hij 'Zusters van de Choorstraat' en 'Dochters van Maria en Joseph', hoorde ging het gesprek meteen over ons feest en ons feestboek. De kroonprins kwam aan onze tafel staan. Burgemeester Rombouts zei tegen hem: 'Deze mevrouw wil u een verhaal vertellen'. Ik gaf dus een tweede versie van het gesprek met de burgemeester.

De prins is in het echt trouwens groter dan hij op de televisie lijkt. Hij is een innemende persoonlijkheid. Hij luistert aandachtig en stelt vragen. Daarna volgden de gesprekken met de andere tafelgenoten.

(Er stonden lekkere hapjes, maar niemand durfde wat te nemen, bang dat ze letterlijk met de mond vol zouden staan als de prins hen wat zou vragen).

Na deze gespreksronde kwam de burgemeester nog eens terug. Hij vroeg me of ik aan Zijne Koninklijke Hoogheid uit wilde leggen hoe ik het vrijwilligerswerk in het hospice zag. Daar had ik natuurlijk wel over nagedacht.

Niemand ontkomt aan de dood. Maar het is fijn als er een plek is waar mensen waardig kunnen sterven.

Na het gesprek met de prins werden wij rondgeleid in het hospice en ik merkte dat hier mijn dierbare doden tot leven kwamen. Hier had mijn opa gewoond.

Ik weet nog dat we van hem altijd een kwartje

foto Bart Meesters

voor in de spaarpot kregen als hij op zijn fiets naar de kapper was geweest. Mijn oma Hendrika, die ik alleen uit de verhalen van mijn moeder ken, stierf hier in het kraambed, bij de geboorte van haar dertiende kind en haar baby ging met haar mee naar de hemel. Ome Bert en tante Truus waren nauw verbonden met Mariaoord. Twee natuurmensen die de gastvrijheid hoog in het vaandel hadden staan. Mooi vind ik dat die twee levensthema's, natuur en gastvrijheid, worden meegenomen naar de nieuwe bestemming. Ik loop verder en zoek in gedachten de plaats van de oude bedstee, de 'goei'-kamer, de dorsvloer, de stal en de hooizolder. Maar ik kan niets meer plaatsen. Het oude is voorbij en alles is hier nieuw en dat is ook goed.

Naast de kamers voor de bewoners en hun familie, is er in het hospice een gemeenschappelijke ruimte waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en een stilteruimte als zieken even bij zichzelf willen zijn.

Rest alleen nog de huiselijke sfeer, en de liefdevolle verzorging en aandacht die 24 uur per dag voor een stervende nodig is. Er is motivatie genoeg. Meer dan honderd vrijwilligers

hadden zich gemeld en vijftig waren er nodig. Terwijl ik er rondkeek dacht ik aan die mensen die hier gaan sterven, aan hen voor wie de zoektocht van het leven ten einde loopt. Wat ze in hun laatste levensdagen vooral nodig hebben is de toewijding van mensen die hun nabij zijn. Of, zoals Henk van Zuiden het zo mooi zegt:

Toegenegen

*Zij zijn zich aan het losmaken
van de omgeving waarin ze groot werden.
Zij zijn niemand anders dan voorheen.
Voel maar: de vertrouwde hand,
zoen op de wang.*

*Alleen kunnen wij de wereld waarin ze
aankwamen niet vinden...*

*Oude en nieuwe boeken worden achter
elkaar in hun hoofden open en dicht geslagen.
Soms verhalen ze (hardop of fluisterend) over
iemand
die je niet eerder kende.*

*Blijf luisteren, schuif dichterbij.
Laat ze niet alleen als ze verdwalen
in een andere taal die ze spreken.*

*Maak jezelf niets wijs, dat er nog weinig in hun
leven toe doet,
wandel genegen hun naamloze dagen in en uit.*

27

Er is een huis gebouwd in Rosmalen. Een gastvrij huis om even in te verblijven. Dat het een zegen mag zijn voor iedereen die hier afscheid van het leven gaat nemen. Dat mensen hier waardig mogen sterven.

Als de dood dichtbij komt... <

Anastasis of verrijzenis icoon

Het Griekse woord: Anastasis betekent: opstaan, het te voorschijn komen uit een hinderlaag. In de oosterse kerken is Pasen het belangrijkste feest: 'Het Feest der feesten'

door Zuster Leonie Rabou

Christus wordt op deze icoon voorgesteld in zijn nederdaling ter helle. (Helle of Hades, rijk van de duisternis) wat men ook in het westen in de geloofsbelijdenis belijdt:

'Die nedergedaald is ter helle, de derde dag verrezen uit de doden'

Op het einde van deze paasviering begroeten priesters en gelovigen elkaar met de jubelkreet:

Christus is verrezen: 'Ja, Hij is waarlijk verrezen'

'De voleinding van Christus lijden'

29

Hij neemt de gelovigen mee op ten hemel.

In het centrum van de afbeelding zien we Christus die afdaalt in het dodenrijk.

Hij is omgeven door een mandala, een schitterende stralenkrans. De donkere kleur gaat over naar het licht, dit is een getuigenis voor het wezen van Hem die God van God en Licht van Licht is.

Christus breekt de poorten van de hel.

(Gesymboliseerd door de dwarsbalken.)

Als eerste pakt Hij met zijn rechterhand Adam, de eerste mens, bij de pols.

(Als symbool voor de hele mensheid uit het graf).

Waarom de pols? Hier stroomt door de slagader het bloed van het leven.

Christus wekt op tot het eeuwige leven.

Het volgende werd vroeger gezongen tijdens de Paaswake, bij het nieuwe licht van de paaskaars:

'O, felix culpa'

'O, gelukkige schuld'

Ja, o gelukkige schuld van Adam, waaraan wij zo'n Verlosser te danken hebben.

Eva staat tegenover Adam, (soms ernaast) en strekt haar handen uit naar Christus, soms met de handen bedekt als teken van deemoed.

Adam en Eva rijzen op uit een grafkist.

Achter Adam staan de Koningen, David en Salomo, als voorvaders van Jezus. Johannes de Doper (voorloper), de laatste profeet van het Oude Verbond. Hij is de scharnier tussen oud en nieuw.

Achter Eva staan Mozes en andere profeten of apostelen.

Bekijk de icoon eens goed en ga er eens rustig bij zitten. De icoon nodigt uit tot bidden: 'Hij is het Beeld van de Onzichtbare God'.

We hebben vooral alleen maar de beeldende taal.

Na de slotzegen roept de priester nog driemaal:

'Christus is verrezen',

Hij is waarlijk verrezen! <

30

Lied aan het Licht

Een lied op de paaskaars geschreven door Huub Oosterhuis
voor een Paasnachtwake.

door Zuster Leonie Rabou

1. Licht dat ons aanstoot in de morgen,
voortijdig licht waarin wij staan
koud, één voor één, en ongeborgen,
licht overdek mij, vuur mij aan.
Dat ik niet uitval, dat wij allen
zo zwaar en droevig als wij zijn
niet uit elkaars genade vallen
en doelloos en onvindbaar zijn.
2. Licht, van mijn stad de stedehouder,
aanhoudend licht dat overwint.
Vaderlijk licht, steevaste schouder,
draag mij, ik ben jouw kijkend kind.

Licht kind in mij, kijk uit mijn ogen of
ergens al de wereld daagt
waar mensen waardig leven mogen
en elk zijn naam in vrede draagt.

3. Alles zal zwichten en verwaaien
wat op het licht niet is geijkt.
Taal zal alleen verwoesting zaaien
en van ons doen geen daad beklijft.
Veelstemmig licht, om aan te horen
zolang ons hart nog slagen geeft.
Liefste der mensen, eerstgeboren,
licht, laatste woord van hem die leeft.

Uitleg Couplet 1

In de morgen: de paasmorgen, vroeg in de morgen, in het schemerdonker, dat ons aanstoot; evenals Maria Magdalena in de tuin.

Voortijdig: wij zijn nog niet zover, wij zijn nog niet door de dood heengegaan; het is een voorproefje op de verrijzenis.

Koud, ongeborg: we zijn kwetsbaar; onze grootste aanvaller is de dood. Daarom moge het Licht ons overdekken als een mantel.

Dat ik niet uitval: hou mij vast opdat ik niet bezwijk.

Zwaar en droevig: wij staan nog voor de dood, wij kennen nog pijn, verdriet, eenzaamheid en teleurstelling.

Niet uit elkaars genade vallen. Zorg hebben dat niemand alleen komt te staan.

Uitleg Couplet 2

Licht: Jezus

mijn stad: Jeruzalem

stedehouder: Jezus als de nieuwe David, die Jeruzalem tot zijn hoofdstad koos.

Vaderlijk licht: God.

De Vader is de oorsprong van het licht. Dit vaderlijk licht is voor Jezus en voor ons een steevaste schouder.

We zien drie persoonsverbeeldingen van het licht:

De Vader, Jezus en ik (de mens).

Het licht dat Jezus van de Vader ontvangen heeft, wordt aan het kind in mij doorgegeven door Jezus.

Kijk uit mijn ogen: laat mij uitzien naar de wereld en de mensen, kijken zoals God daar naar uitziet.

De laatste 4 regels van dit couplet hebben een tweevoudige oproep.

- a. Kijken waar het Licht al aanwezig is, wacht niet af, het is er al.
- b. Waar kun jij het Licht brengen? Uitnodiging en oproep om te kijken en te doen.

Uitleg Couplet 3

Het Licht is:

1. De norm, de toets, de ijk.
2. blijvend houvast.

Alles, onze woorden en daden die niet geijkt zijn op het Licht, vallen weg, betekenen niets. Christus, het Licht is niet alleen om naar te kijken maar vooral ook om aan te horen: het heeft ons iets te zeggen.

Het is veelstemmig: het kan op veel manieren en door veel mensen tot ons spreken. Zie Matteüs 5. de Zaligsprekingen.

Eerstgeboren: Het Licht is ook identiek aan het scheppingswoord: 'In den beginne...' (Genesis).

Het is het laatste woord: duidelijker dan in dit Licht dat Christus is, kan God zich niet uitspreken.

Jezus is de Alpha en de Omega, het eerste en het laatste Woord en de toets, de gerechtigheid, de liefde en tegelijkertijd het houvast in ons leven, daarom ook de liefste. <

Nieuw leven

Op een zonnige zaterdag, het leek op een eerste lentedag, liep ik door het dorp. Overal waren mensen in hun tuin aan het werken. Ze snoeide oude en/of dode takken van bomen en struiken weg. Wat verwilderd was werd weer tot iets moois teruggesnoeid en bevroren of afgestorven materiaal kwam op de afvalhoop terecht. Karren vol werden er naar de stort gereden. Er werd bemest en gespit, de lente moet nu maar komen!

door Zuster Augusta de Groot

Wat een prachtig beeld om te zien hoe wij met z'n allen de lente een duwtje willen geven om daarna de zomer te kunnen verwelkomen. Het kan niet snel genoeg gaan, maar we moeten geduldig wachten op het licht, de zon en de groeikracht van de aarde.

Iedereen verlangt naar de zon, naar nieuw fris groen en bloemen. Het maakt ons leven wat lichter, blijer en laat ook de zonnige kant van het leven eerder toe.

En dat hele gebeuren valt juist in de Vasten-tijd. De tijd dat wij ons voorbereiden op Pasen, op Verrijzenis en Leven.

Een tijd die wij ook kunnen gebruiken om in 'onze innerlijke tuin' te werken en onszelf eens onder de loep te nemen. Kunnen we daar misschien ook wat snoeien, wat verwilderd is bijwerken en ontwarren? Ook daar kunnen we misschien wat dor, droog, oud en afgestorven materiaal weghalen, om dan met

nieuwe ogen en vol verlangen te zien hoe er iets nieuws kan groeien. Hoe ons, misschien dorre leven van iedere dag weer tot groei en bloei kan komen.

We kunnen wat wegnemen of weglaten en ruimte maken. Ook in ons leven kunnen er soms dingen teveel zijn en moeten we misschien wat dieper spitten om andere zaken een kans te geven.

Dat kan door ons open te stellen voor goedheid en liefde en vergeving waar dat nodig is. Onze grenzen wat beter bewaken en geen wildgroei toelaten. Kortom: 'onze tuin' wat beter begrenzen.

De grond waarop en waaruit wij leven wat bemesten en bewerken is ook in geestelijk opzicht vaak geen overbodige luxe. Laten wij het afval dan ook werkelijk opruimen, dan zullen wij zelf en anderen daar volop van kunnen genieten. Het zal straks Pasen zijn. We zullen Verrijzenis en nieuw Leven mogen vieren, niet voor één dag, maar alle dagen van ons leven. <

Jaargetijden

door Peer Verhoeven

Wanneer in de lente
het leven opbloeit en
Jezus' opstanding wordt gevierd,
dan kom ik in opstand tegen alles
wat onrecht is en kwaad doet.

Wanneer in de zomer
Het leven zich uitbundig tooit
En Pinksteren wordt gevierd,
kom ik in het geweer tegen alles
wat vervuult en besmeurt.

Wanneer in de herfst
het leven in verval raakt en
ik mijn broos bestaan besef,
komen die zijn heengegaan
mij onweerstaanbaar voor de ogen.

Wanneer in de winter
het koud en duister is en
Advent en Kerstmis worden gevierd,
dan huis ik bij de mijnen en broeit in me
de hoop op een uiteindelijk thuis.

Peer Verhoeven (1933) is lid van de hoofdredactie van het blad De Roerom. Voor de Roerom is hij vanaf de oprichting in 1985 actief. Daarnaast schrijft hij vieringen voor de Open Kerk Helvoirt waar hij tevens dirigent is van het koor.

Veranderende Godsbeelden

Al ben ik mij ervan bewust dat het niet eenvoudig is om als niet-theologe, iets te schrijven over de godsbeelden in mijn leven en over godsbeelden in het algemeen, wil ik het toch wagen, hierover enkele gedachten met u te delen.

door Zuster Paula Pijnaker

Als mijn herinneringen juist zijn, zag ik als kind God als een heel streng persoon. Eigenlijk was ik bang van God. Op school werd ons geleerd dat God rechtvaardig was en streng. 'God ziet alles!' werd er dreigend gezegd, en dat gaf me meestal niet bepaald een gevoel van veiligheid en geborgenheid.

Toen ik wat ouder werd ging ik het Oude Testament lezen. Thuis hadden wij een grote, oude Bijbel met sprekende Bijbelse taferelen. Al lezende in dit boek leerde ik God zien als een God, die van het Joodse volk hield, als een menslievende God, een zorgende God, een (toen al) bevrijdende God. Hij bevrijdde het Joodse volk van de onderdrukking van de slavernij.

Toen is die God heel langzaam voor mij gaan veranderen in een God van liefde, in Jahwe, ik zal er zijn voor jou. Daardoor werd ik als opgroeiend kind wat meer vertrouwd met God.

Door het volgen van lezingen en door veel lectuur hierover te lezen, ben ik God steeds met andere ogen gaan zien. Ik ging begrijpen dat God geen wonderdoener was, geen almachtige God, die alles kon. Moet God soms niet machteloos toezien, hoe mensen met mensen en met heel de schepping omgaan? God lijkt soms een machteloze God, een God die niets kan raken. Of moeten wij Gods almacht anders zien? Hierover las ik eens: 'Gods almacht bestaat niet in het voorkomen van alle kwaad en lijden, maar in de onbegrensdeheid van zijn liefde, ook tegenover mensen, die tegen zijn bedoelingen in hebben gehandeld.'

Soms ervaar ik, dat al het goede en de liefde, die je ontvangt van mensen, iets is van God. Kijkt God door die ander naar mij? Heeft ieder mens iets van God in zich? Ik denk van wel.

Ik kom vaak bij een zieke vrouw. Zij is soms heel benauwd en heeft veel pijn. Zij houdt dan mijn hand vast. Ik hoef niets te zeggen, er alleen maar te zijn. Dan ervaar ik zo iets van: het is goed. Is dat iets van God?

Werkt God zo door die ander naar mij of door mij naar die ander? God lijkt dan heel nabij, omdat we samen iets goeds ervaren.

In het scheppingsverhaal lezen we, dat God de mens schiep naar zijn beeld en gelijkenis. Als beeld van God schiep Hij de mens. De ander is het beeld van God voor mij en ik ben het beeld van God voor de ander.

Als ik 's avonds naar de televisie kijk en arme uitgehongerde mensen zie, met vreugdeloze gezichten, snakkend naar voedsel, liefde en aandacht, dan vraag ik mij af: Is God ook in die lijdende mensenmassa aanwezig? Ik kan mij voorstellen, dat God met deze mensen 'mede-lijdt'. Lijdende mensen - een lijdende God. God neemt het lijden niet weg, maar Hij lijdt wel mee met de lijdende mens. Door scherper te zien wat God niet is, krijgen we meer oog voor wat God wel is: schepper, koning, bevrijder, vader, moeder (Kan God wel mannelijk of vrouwelijk zijn? Is dat niet teveel vanuit het menselijke aspect bekeken?) In het Nieuwe Testament noemt Jezus God 'Vader'. Zijn God is niet alleen rechtvaardig, maar vooral ook barmhartig en liefdevol, persoonlijk betrokken bij mensen. Zijn God is liefde, nabijheid, warmte, intimiteit. God

God

Schepper
Almachtige
God.

Rechtvaardige
God

Koning

Barmhartige God

God van Liefde

Menslievende God

Worgende God.

Machtelose God

Lijdende God

Persoonlijke God

Jahwe

Warmte

Nabijheid

Inkiniteit

de Machtste

de Stilte

de Stem

Vader - Moeder

Bevrijdende God

de Geheel Andere

de Alles Overskijgende

" Mysterie "

houdt van mensen als een vader of moeder van zijn/haar kinderen. Zij zijn hem veel waard, zoals we lezen in de bijbel: 'Zie de vogels in de lucht; ze zaaien niet, ze maaien niet en verzamelen niet in schuren, maar uw hemelse vader voedt ze. Zijt gij dan niet veel meer dan zij?' (Mat.6-26) God maakt geen onderscheid tussen zijn kinderen. Ieder mens mag bij God zijn zoals hij is. In het Oude Testament zien we God als bevrijder. Hij bevrijdt de Joden uit de onderdrukking. God is altijd een bevrijdende God geweest, schrijft Leonardo Boff. Hij kiest de weg van de onderdrukten, de armen, de noodlijdenden. En de rijken, vraag ik mij dan af. Horen die er ook bij? Hebben zij God niet nodig, of vormen macht en/of bezit een beletsel? Of zijn ze arm in een andere betekenis van het woord?

Iemand schreef eens:

'Mensen vragen: God, waar was je?
Waarom komt U niet tussenbeide?
Dat vroegen mensen in Auschwitz.
Dat vragen mensen, die sterven van honger,
of in het geweld van de oorlog.
Dat vragen mensen die ongeneeslijk ziek
worden, of werkeloos.
Maar God vraagt: mensen, waar waren jullie?
Waarom komen jullie niet tussenbeide, doen
jullie niets?
Dat vroeg God in Auschwitz.
Dat vraagt God nu mensen sterven van honger,
of in het geweld van de oorlog.
Dat vraagt God, als ongeneeslijk zieken of
werkelozen aan hun lot worden overgelaten.
In een grote, oude kerk hing een bordje met
het opschrift: HIER WOONT GOD.
Maar God woont ook daarbuiten.

Vaak zeggen mensen dat ze God ervaren in de geheimen van de schepping, in de wonderen van de natuur:

- in de in bloei staande bomen;
- in de stralende zon;
- in vliegende vogels;
- in bergen en dalen;
- in planten en dieren;
- vooral in de mensen, BEELD EN GELIJKENIS VAN ZIJN WEZEN.

Huub Oosterhuis dichtte voor ons op de vraag: Wie is jouw God? het volgende:

*'Uit de menigte kwam iemand
met de vraag:*

Wie is jouw God?

Hij antwoordde:

*Hij schreeuwt niet, hij duwt niet,
hij sleurt niet.*

Hij is de zachtste, de stilste.

Hij is de stem die mij roept:

Waar is je broer?

Weer een ander zei tot hem:

*Hoe moeilijk is het te geloven in een God,
die niemand ooit gezien heeft.*

Hij antwoordde:

Nog moeilijker is het, te geloven in mensen'.

in woonwagens, in krotten en hutten.

En ze heeft' die ander' bewust gemaakt.

En ze heeft hem geleerd dat hij geen muil-
dier is, geen machine, geen ding.

En ze heeft hem geleerd, dat hij een mens is,
een menselijk wezen, een BEELD VAN
GOD.'

Dit alles lezende, herken ik de veelheid van
visies van mensen op God.

Uit al die teksten doemt zijn gezicht op.

Niet het 'volle gezicht van God', maar telkens
een glimp, een spoor van God.

Je vangt telkens maar een deel van Gods
gezicht op, dan als Schepper, dan als vader,
dan als koning, dan als bevrijder, dan als
Iemand vol liefde.

Mensen zelf zijn eigenlijk woorden, waar-
mee God zijn verhaal vertelt, volgens Edward
Schillebeeckx, die aan zijn laatste theologisch
werk de titel gaf: 'Mensen als verhaal van
God'.

37

Voor elk mens blijft God een mysterie.

Hij is de Geheel Andere, de Alles-overstij-
gende, niet in menselijke denkbeelden te
vangen.

Het hele leven blijft een zoektocht naar
hem. <

Een citaat uit een anoniem gehouden litanie-
gebed gaat als volgt:

'En mijn Kerk heeft een keuze gemaakt.

En ze heeft gekozen voor 'de naaste'.

En ze heeft gekozen voor 'de ander'.

En ze heeft gekozen voor hem, 'die ver weg
is'.

En mijn Kerk is de wereld van de ander
binnengetreden.

En ze is ook binnengetreden in de wereld vol
conflicten, een harde, woeste wereld, totaal
anders dan die van de sacristie.

En ze is 'de ander' gaan zoeken op de velden,
op de plantages, in de fabrieken, op de werk-
plaatsen, op de marktplaatsen, in de huizen,

Taal, echt ons ding...

In de boekwinkel zag ik het liggen. Een klein rood boekje, met op de kaft grote, witte letters. 'Taal is, zeg maar, echt mijn ding', stond er.

En er midden op straalde een gouden sticker die vermeldde dat er al 250.000 exemplaren waren verkocht. Dat maakte mij dubbel nieuwsgierig! Zoveel keer in zo'n korte tijd, dan moet er toch wel iets bijzonders in staan. En ik lees op de eerste bladzijde alleen maar dit:

'Wees maar niet bang, het gaat niet over jou!'

door Zuster Lisette Swanenberg

Paulien Cornelisse is theatermaker en columnist. Ze steekt de draak met bepaalde mode-woorden en met het gebruik daarvan.

'Mensen denken dat taal is uitgevonden om elkaar beter te begrijpen. De redenering gaat als volgt. In de oertijd konden we nog niet praten. Dat was lastig, want als je iets duidelijk wilde maken, bijvoorbeeld, geef me die speer eens aan, dan moest je dat met wilde gebaren doen, onder het uitslaan van wilde klanken. Dus gingen mensen praten'.

Dan gaat ze verder met:

'Iedereen doet tegenwoordig zijn eigen ding. Iemand die muziek maakt, doet zijn ding. Een jongen die de krant rondbrengt, doet zijn ding. Moeder is in de keuken en wat doet zij daar? Haar eigen ding! Een leuk meisje of een leuke jongen noemt men een lekker ding.

Een ding is niet alleen je passie of je favoriete bezigheid.

Een ding kan ook vervelend zijn, want er hangt ook veel ernst omheen.

Bijvoorbeeld, je bent ergens uitgenodigd en je hebt geen zin om er heen te gaan.

En je zegt tegen een ander: 'Ik ga er niet heen, dat is totaal niet mijn ding'.

Het ding is dus belangrijk, maar gelukkig is het dusdanig vaag, dat je er niet echt iets mee zegt, waardoor we allemaal goede vrienden blijven, zoals zij dat zo treffend noemt, 'met ons mystieke kettinkje'.

Woorden komen en woorden gaan. Dat gebeurt ook bij ons. In ons kloosterjargon. Toen ik er over nadacht merkte ik dat veel woorden zijn achtergebleven in de tijd. Ze hebben hun zeggingskracht verloren. Ze vinden geen weerklank meer. Er staat blijkbaar ook een houdbaarheidsdatum voor taal.

Zo is bijvoorbeeld bij ons het woord 'halftientje' verdwenen. En ook het 'goutter' heeft verstek laten gaan, terwijl het

diner en het souper het hebben overleefd.

Met de veranderingen zijn we ook het woord *habijt* kwijtgeraakt, met daarbij het scapulier, dat zo zorgvuldig de vrouwelijke vormen wist te verbergen.

We hebben geen afbidboekje meer en ook geen blauwe gang. En geen silentie, geen tijden meer, waarin het hele dagen stil was in de lange kloostergangen.

In die gangen klinken nu de voetstappen van verpleegkundigen, telefonistes, technici, nachtwachten, managers, economen, huishoudelijk personeel, pastorale werkers, adviseurs, directrices, brandweermannen en mannen die de blauwe vingerafdruk installeren.

Ook hebben we nu een receptie en vroeger was dat 'voor' en dat 'voor', dat stond synoniem voor zuster Johannio zaliger en al wat bij haar hoorde.

Er is een taal die verdwenen is en dat is eigenlijk jammer. Woorden maken de tijdsgeest

zichtbaar en laten ons zien hoeveel er veranderd is. Niet allen bij ons, maar ook daarbuiten. De wereld van de taal schuift mee met de tijd. Wij kunnen niet zonder taal of tekst, want daarmee verwoorden wij de wereld waarin wij leven.

Zo zijn er bepaalde nieuwe werkwoorden die het tot in de Van Dale hebben geschopt. Een zo'n werkwoord is 'sonjabakkeren', en 'computeren' en 'onthaasten'.

'Als je iets praktisch bedenkt, waarin mensen je kunnen volgen, dan kom je zover'.

Een ander woord, dat aan verandering onderhevig was is 'leuk'.

'Ooit was leuk een beetje een ordinair woord, zegt de schrijfter. Nette mensen zeiden 'prettig' of 'aangenaam'. Dat was voor de oorlog. Na de oorlog raakte 'leuk' langzaam in zwang, tot het in de jaren negentig een van de meest gebruikte woorden werd.

Meisjes waren leuk, restaurants waren leuk, vakanties waren leuk.

En wat niet leuk was, wordt 'opgeleukt'. Leuk heeft soms weer plaatsgemaakt voor 'helemaal toppie toppie'.

Met de tijd worden er nieuwe woorden geboren, We zijn aangeslagen, we spre-

ken over omgevallen banken, we hebben het over de graaicultuur, we bedienen ons van de TomTom, we zijn allemaal aan het afslanken en kinderen noemen we tegenwoordig 'kids'. We werken fulltime, we gaan niet meer winkelen, maar we shoppen, we betalen cash en alles is super! En schoenen hebben tegenwoordig een profiel.

We groeten ook anders. 'Daag', is volkomen uit de mode en wordt vervangen door 'doei' en 'doeg!' We wennen er aan of we willen of niet en spreken de levende taal van onze tijd. Want taal blijft toch altijd nog echt ons ding! <

Mijnheer Van Laarhoven

'Blijf bij ons Heer, want de avond valt'

'En de avond viel... '

Dat gevoel hadden we toen mijnheer Van Laarhoven met Nieuwjaar aankondigde dat hij op zon- en feestdagen niet meer onze voorganger zou zijn.

Alhoewel we het al aan hadden zien komen en geconstateerd hadden dat hij lichamelijk achteruit ging, kwam het toch hard aan. Hij was bijna veertig jaar onze voorganger, liturgisch, pastoraal en spiritueel.

Door Zuster Cecilia van der Poel

Mijneer Van Laarhoven

Directeur van de Congregatie wilde hij niet zijn. Dat zei hij in 1972.

Hij was in die tijd vicaris bij Monseigneur Bluyssen en hij zei: 'Er bestaat zo iets als de emancipatie van de vrouw, met andere woorden, jullie kunnen het best zelf!'

Dit getuigt ook van zijn vooruitstrevende inzichten en het vertrouwen dat hij in onze gemeenschap had.

Toen hij de functie van vicaris niet meer had, vonden wij het woord 'vicaris' toch een mooie aanspreektitel, mooier dan 'mijnheer'. Dus bleven velen van ons hem zó noemen.

Het was februari 1972 – samen met hem begonnen we een zoektocht. Een zoektocht

naar nieuwe vormen in een nieuwe tijd. Hij was vooruitstrevend, maar ook voorzichtig. Het bewaren van de eenheid stond bij hem hoog in het vaandel.

Als ik wat eigenschappen van hem mag noemen, dan noem ik graag zijn wijsheid, onpartijdigheid, mildheid, zijn vermogen om vertrouwen te wekken en voor een ieder aanspreekbaar te zijn, zijn medeleven en aandacht.

Zeven mooie eigenschappen. 'Zeven' is een heilig getal, maar ik zou er nog meer kunnen noemen. Hij was als een goede herder die met ons meetrok, zorgzaam voor ieder van ons, iemand die voor ons opkwam en door zijn woord ons altijd steunde.

V.l.n.r. Zuster Marie Gabriël van der Westen, Zuster Raphaël Pirovano en mijnheer Van Laarhoven, 1975

In ieders leven zijn altijd positieve en negatieve ervaringen.

We zijn ziek, bedroefd, we moeten afscheid nemen, we moeten onze taak neerleggen, we moeten door spanningen heen.

De positieve ervaringen zijn:

We hebben feest, we genieten van muziek, van vriendschap, van waardering, van de schoonheid van de natuur. Het lijkt een beetje op de blijde en droevige geheimen die we bij het rozenhoedje noemen.

Er zijn hoogtepunten en dieptepunten, er is neerslachtigheid en er zijn extases.

Soms komen negatieve en positieve gebeurtenissen samen. Dat is ook nu het geval.

Voor de vicaris is het een loslaten van een hele mooie taak om voorganger te zijn en tegelijk gedenken we dat hij dit jaar zestig jaar priester is.

Iedereen is het erover eens dat hij door zijn verkondigingen van het Woord Gods enorm

heeft bijgedragen aan onze religieuze groei.

Als wij een jubileum gingen vieren konden wij een onderwerp aandragen dat het uitgangspunt moest zijn van onze vieringen. En dan wist hij er iets heel moois van te maken. Aan de hand van de Bijbel werkte hij zo'n thema prachtig uit. Als inleiding zei hij eens: 'Als het alleluja geklonken heeft, dan maken de zusters van de Choorstraat zich op om te gaan feesten – want feesten doen ze graag'. Toen legde hij uit wat feest vieren eigenlijk allemaal betekent!

Daarna schakelde hij over naar het aangedragen onderwerp.

Als je hem zondags beluisterde, dan kon je ook merken wat zijn geliefde thema was.

'Gods Aanwezigheid en ook het Licht'.

Eens haalde hij een tekst aan van Han Fortmann – theoloog: 'Wie geleerd heeft in het Hoge Licht te leven, is niet meer gekweld door het probleem of het Licht er morgen ook >

nog zal zijn. Leven in het Hoge Licht is leven in Gods Nabijheid, in Zijn milde, verwarmende Aanwezigheid'.

Ik herinner me nog dat we kleine kaarsjes moesten aansteken aan de paaskaars die op het priesterkoor stond.

Toen zei de vicaris: 'De kleine lichten danken hun oorsprong aan het Grote Licht. Ze zijn er een afstraling van'. Dat maakte diepe indruk op mij.

Dikwijls zingen we: 'Zo vriendelijk en veilig als het Licht' en zó mogen we ons voelen. In de kersttijd baden we tijdens het brevier: 'Heer laat de luister van Uw heerlijkheid ons wegvoeren uit de duisternis. Laat ons thuis komen in het land waar Uw eeuwig Licht ons wacht'.

42

Hij was ook een goede docent. Als moraal theoloog gaf hij les tijdens de theologische cursus die hier gegeven werd.

Bij zijn overwegingen verdeelde hij zijn tekst in punten en zei dan bijvoorbeeld: 'Er zijn hier drie dingen over te zeggen'.

Als je de preek opschreef voor de doven, dan wist je: 'Ik moet in ieder geval drie punten hebben!' Dat was een goed hulpmiddel.

Wat de liturgie betreft, was het ook prettig om met hem samen te werken. Hij stond open voor vernieuwende en eigentijdse teksten, liederen en tafelgebeden. Maar je moest je wel houden aan de officiële consecratiewoorden en bepaalde voorgeschreven gebeden van de canon. Er bleef dan nog genoeg ruimte over om creatief bezig te zijn. Hij kon ook goed zingen en nieuwe liederen of tafelgebeden werden voorgezongen op een cassette.

Met de noten erbij leerde hij dan thuis zelf zijn muziek en zong dat met de viering perfect voor. Zo ontstonden er bij alle hoge feesten, samen met koor en volk mooie vieringen waar we jaren van genoten hebben.

Dit jaar is hij zoals gezegd zestig jaar priester. Hij wil dat het liefst stilletjes voorbij laten gaan. Maar ik wil er toch graag iets over schrijven.

Het beste vind ik dat hij er zelf iets over zegt. Hij deed dat reeds toen hij vijftig jaar priester was en sindsdien is er niets veranderd.

Ik citeer dus een gedeelte van zijn eigen homilie.

"De voornaamste taak van het ambt in de Kerk is de verkondiging van het Woord, van de Blijde Boodschap, van het Evangelie van Jezus Christus.

Het is je opdracht daaraan vorm te geven, met taal en teken, in woord en gebaar. En wel zo, dat er gemeenschap onder de mensen tot stand komt, dat geloof, hoop en liefde worden gesticht, dat er vrede is voor alle mensen van goede wil.

Daarbij kom je altijd drie vragen tegen:

1. Wat is de kern, het hart van de Blijde Boodschap, van dit Evangelie? Wat is de hoofdzaak? Want in een kerk van 20 eeuwen is veel 'bijzaak'. Veel leerstellingen zijn gestolde antwoorden, veroordelende antwoorden op vragen die wij helemaal niet meer hebben, vaak niet meer kunnen begrijpen. Daarvoor zou je heel veel geschiedenis moeten kennen.

2. Hoe moet je dat Woord verkondigen, opdat er inderdaad gemeenschap – geen verdeeldheid – ontstaat, en er geloof, hoop en liefde worden gesticht?

3. Tot wie richt je die Boodschap? Niet tot de mensen van vroeger, maar tot de mensen van hier en nu, van deze tijd, onze tijd, onze cultuur.

Wat is de kern van de boodschap?

Die is vervat in de 'Weg van Jezus Christus', zoals het evangelie van vandaag ons zegt. Als je telkens weer het verhaal van Jezus' leven, sterven en zijn leven bij God vertelt, dan ontstaat er een horizon voor antwoorden op vragen waar een mens mee leeft.

En elke mens leeft tenminste met deze twee vragen:

De vraag naar het mysterie van het bestaan: Waar vandaan? Waartoe en waar naar toe? De Weg van Jezus Christus leidt ons naar het mysterie van Gods bestaan. Bestaan, er zijn, leidt naar Hem. Hij is de schepper, van wie alles uitgaat, naar wie alles toe gaat. Hij is 'de Aanwezige', Hij is er, dat is zelfs Zijn Naam.

De weg van Jezus Christus leidt naar het mysterie van Gods Aanwezigheid; in leven en sterven: Hij is er."

Wat hij nog meer heeft gezegd, dat hoort u misschien over tien jaar!!!

Vicaris, ik weet dat ik namens iedereen spreek als ik u zeg dat wij u héél dankbaar zijn.

Afscheid nemen is er helemaal niet bij.

U blijft bij ons horen, u blijft één van ons! U kunt ons huis ook altijd als uw thuis zien en wij vinden het fijn als u deelneemt aan onze vieringen. Met uw aanwezigheid zijn we al blij.

Ik lees bij Huub Oosterhuis (in zijn boek 'Halverwege') een tekst die een zegen en een wens bevat:

*Gezegend ben je
een boom aan stromen levend water
vruchten zul je dragen
blad dat niet vergeelt
het zal je goed gaan. <*

Zuster Eugenie:

Mijn gebedsleven geeft steun, kracht en rust

door Zuster Eugenie Wilbers

Ik kom uit het Brabantse dorpje Schaijk. Ik ben geboren in 1940, vlak voor het uitbreken van de oorlog. Ons gezin bestond uit vader, moeder en twaalf kinderen. Mijn vader werkte bij de gemeente en daarnaast werkte hij als boer op ons kleine boerderijtje. Moeder en alle kinderen hielpen mee op de boerderij. We waren bijna geheel zelfvoorzienend. We hadden eigen groentes, aardappelen, eieren, melk en vlees. Alleen het brood kwam van de bakker.

In de oorlog hebben wij geen honger geleden. Vele mensen uit het westen van het land konden met ons mee eten tijdens de hongerwinter.

Het werken op het land was zwaar maar ook fijn om te doen. Mijn zus en ik haalden de bieten van het land en vervoerden ze op een kruiwagen. We konden rogge binden en aardappelen rapen. Met elke mand aardappelen verdienden wij dan één cent. Na de huishoudschool heb ik anderhalf jaar gewerkt bij mijn neef op zijn boerderij.

In 1956 ben ik gaan werken in Nijmegen in de keuken van een ziekenhuis. Vervolgens heb ik nog twee jaar gewerkt met lichamelijk gehandicapten. Tijdens mijn werk in de keuken en bij de gehandicapten leerde ik de Zusters van de Choorstaat kennen. Ik voelde mij met hen verwant en wilde graag hun liefdewerken doen. Hun leven paste bij mij. In 1961 ben ik uiteindelijk bij de Zusters van de Choorstraat ingetreden.

Na mijn noviciaat ben ik naar Strijp gegaan om daar te gaan werken in het Sint Theresiapension. In dit huis werden alleen niet-religieuzen opgenomen, mannen en vrouwen. De zorg werd verleend door de Zusters van de

Zuster Eugenie Wilbers breidt etuitjes voor het kindertehuis.

Choorstraat en door medewerkers. Een Zuster van de Choorstraat was wel vaak hoofd van een afdeling.

Toen ik in de bejaardenzorg begon, moest ik alles nog leren. Ik heb in Strijp mijn opleiding gedaan voor bejaardenhelpster en -verzorgster. Het was Zuster Joannita Scholman die ons het vak leerde. We mochten vanaf het begin met alles mee doen. De zusters hadden in die tijd geen acht-urige werkdag. We werkten overdag en in de avond. Als het op de afdeling niet te druk was, mochten we gaan bidden. Dat was wel fijn.

Binnen het Sint Theresiapension was een apart onderkomen waar ik met 24 medezusters in gemeenschap woonde. Het was fijn dat je op de gemeenschap kon terugvallen. Je kon zo ervaringen uit het werk met elkaar delen en elkaar steunen bij moeilijke situaties in het werk.

Waar ik veel steun aan had was mijn gebeds-

leven. Door het gebed kon ik mijn werk makkelijker aan. Ik deed mijn werk voor de Heer en dat kwam volgens mij dan weer ten goede aan de mensen.

Na vijf jaar in Strijp te hebben gewerkt, vroeg men mij om te gaan werken in een bejaardenhuis in Beverwijk. Een andere plaats met een andere cultuur. De mensen waren daar minder open dan in Brabant. Voor een Brabantse was dit wel even wennen maar toen de bejaarden vertrouwen in mij kregen, vertelden ze mij alles. In Beverwijk heb ik in het begin op de verpleegafdeling gewerkt. Daarna werd ik hoofd zorg van een afdeling.

In 1971 ben ik gaan werken voor mijn medezusters in Sint Jozefoord op de verpleegafdeling waar zusters werden verpleegd met de ziekte van Alzheimer. Het werk nam mij volledig in beslag.

Soms konden de zusters geen woorden vinden om iets te zeggen en als ik ze dan toch begreep, dan waren zij intens gelukkig. Ook genoot ik van bepaalde uitspraken van de zieke zusters. Eens kwam ik bij een zuster op haar kamer. Ik zei tegen haar: "Ik kom even bij je langs, anders ben je zo alleen." Hierop antwoordde de zuster: "Nee hoor ik ben niet alleen. De Heer is bij mij." Zo'n opmerking gaf ons ook weer steun. We konden hier wat van leren.

In Sint Jozefoord hebben wij samen met de andere zusters op de afdeling veel gebeden: het avond- en morgengebed, het rozenhoedje, de vespers en de completeen. Het samen bidden gaf rust op de afdeling.

In de ochtend had ik de zorg over vier zusters. Na de verzorging ging ik de kamer opruimen en zorgen dat alles er netjes uitzag. Daarna gingen we koffie drinken. In de middag gingen we naar buiten, heerlijk onder de bomen zitten. Ook verwenden we de zuster af en toe met iets lekkers, bijvoorbeeld beschuit met aardbeien. Eens bakte een

zuster voor haar 90ste verjaardag voor alle zusters pannenkoeken in de roomboter. Toen de directrice dat rook, was ze in eerste instantie wat verontwaardigd. Ze zei: 'Moet dat nu, bakken in roomboter? Is dat nou nodig?' Toen ze hoorde dat een zuster dat speciaal voor haar verjaardag deed, was het goed; dat moest kunnen. Twaalf en een half jaar heb ik in Sint Jozefoord gewerkt. Dat waren hele fijne jaren.

Daarna heb ik zes jaar in het bejaardenhuis Sint Martinus gewerkt totdat Zuster Toos me vroeg of ik in het Moederhuis in Den Bosch wilde werken voor halve dagen. Dat werden al snel hele dagen maar dat was voor mij geen enkel probleem. Ik werd hoofd Zorg in het Moederhuis.

De zusters die onder mijn zorg vielen hadden veel vertrouwen in mij. Zusters die zelf >

Zuster Eugenie verpleegt een medezuster, Sint Jozefoord 1972

Zuster Eugenie begeleidt een activiteit met zusters in het Sint Martinushuis Nuland (ca. 1989)

verpleegkundigen waren, vroegen vaak mijn advies over de zorg. Dat gaf vertrouwen. Nadat ik was gestopt met mijn werk in het Moederhuis, heb ik mijn wens kenbaar gemaakt om in Sint Jozefoord te gaan wonen. Hier woon ik nu twaalf jaar. Maar ik zit hier niet stil. Ik ga regelmatig naar de afdeling om zieke zusters en niet-kloostergebonden bewoners te bezoeken en te ondersteunen.

Ook heb ik een speciale taak rond de piano's en het kerkorgel. Ik zorg dat de vijf piano's en het kerkorgel voldoende vocht krijgen door de pianobuizen in bad te leggen en het water in de teil in de orgelkast bij te vullen. Zo blijven de piano's en het kerkorgel zuiver klinken. Daarnaast brei ik voor het kindertehuis etuitjes. De kinderen krijgen van mij een etui met pen, potlood, kleurpotloden, gum en notitieblokje. Dan kunnen de kinderen er gelijk mee uit de voeten.

Verder brei ik samen met een medezuster dekens. Graag ben ik buiten aan het werk in mijn eigen tuintje en volg de spirituele lezingen hier in huis.

Het is fijn op Sint Jozefoord.

Mijn werk voor de bejaarden heb ik met hart en ziel gedaan. Bejaarden hebben een heel leven achter de rug. Ze zijn soms zo kwetsbaar. Ik ben altijd weer blij wanneer ik voor ouderen, die zoveel in het leven hebben gegeven, iets terug kan doen.

In mijn werk heb ik altijd veel steun gehad aan de uitspraken:

“Wat je aan de Minste der Mijnen hebt gedaan, heb je aan mij gedaan.”

(Mattheüs 25,40)

èn

“De Heer is mijn Herder, het ontbreekt mij aan niets.”

(Psalm 23, vers 1)

Ik vond veel steun, kracht en rust in mijn gebedsleven. Ik vond zo hulp van bovenaf. <

Wijzer geworden

door Zuster Til Lagerberg

Het gedicht *Wijzer geworden* werd op muziek gezet door liturgiste, componiste en theologe Josephine Boevé-van Doorn. Zij werd geraakt door dit imponerende gedicht waarin

Catharina Visser de levensweg van elk mens zo diepzinnig en in rijke taal heeft verwoord. Josephine noemde het een 'psalm' van deze

tijd met woorden van deze tijd en wilde graag een melodie schrijven voor deze uitzonderlijk mooie tekst.

Voor de uitvoering van deze literaire-muzikale compositie kwam een twintigtal vertrouwde vriendinnen en vrienden van Catharina op 15 december vorig jaar bijeen in het DABAR-huis. Voor de middag studeerden we onder leiding van de componiste het gezang in en na de middag schaarden wij ons om Catharina om het voor en met haar te zingen, als een eerbetoon. Het werd uitgevoerd als een getijdengebed van monialen en monniken in een abdij. In twee koren zongen we beurtelings de verzen, afgewisseld door het meest aansprekende vers als antifoön:
Diep in mijzelf ligt het weten van de liefde
Diep in mijn kern ligt de kennis van de weg.

47

Catharina Visser (1932) is schrijfster en lid van de groep DABAR. Van haar verscheen een reeks boeken, vooral over spiritualiteit. Zij hield lezingen en begeleidde bezinningsdagen, vooral voor vrouwelijke religieuzen.

Josephine Boevé-van Doorn, liturgiste, componiste, theologe

Het geheel kwam mij voor als een bijzondere, haast plechtige (niet-kerkelijke) religieuze viering, waaraan we allen samen met Catharina een vreugde en saamhorigheid beleefden die velen van ons nog lang zal heugen en verheugen.

Wijzer geworden, vraag ik om hulp.

Een uitroep die elk weldenkend mens ooit in zijn leven zal slaken. >

Bron: Catharina Visser (1932) in 'Bericht van DABAR-2' - december 2010. Een uitgave van de groep DABAR te Heeswijk.

Voor belangstellenden is de muziek op aanvraag verkrijgbaar bij DABAR. Op verzoek en tegen betaling van € 5,00 (inclusief verzendkosten) wordt het nummer toegezonden.

Wijzer geworden

Een gedicht, gemaakt door Catharina Visser

de aarde draait rond in raadselen
en de hemel verbergt zich achter het licht

in de zee woont een geheim, dieper dan vissen
en op vleugels verheffen zich meer dan vogels

de tijd vervolgt zijn weg door de dag
bonst in mijn hart, vervoert de seizoenen

en kerft zich in de aarde, zonder haast,
duwt mij genadeloos naar het sterven

de schepping vertelt mij niet wat zij weet
haar oorsprong blijft ondoorgrondelijk

de wind houdt een boodschap achter
en trekt voorbij met verzegelde lippen

het diepste Woord heb ik niet geschreven
het verheft zich geruisloos boven mijn taal

de nacht ontvlucht mij, de sterren zwijgen
niets laten zij los over de voleinding

ik ben te gering voor Gods grote dimensies
mijn verstand bevat de dingen niet

mijn gevoel stroomt machteloos over
en mijn liefde is laf en ontoereikend

zal ik ooit iemand genoeg kennen?
zal ik ooit een mens volstrekt beminnen?

de blik van mijn liefsten ontglipt mij
hun binnenmeren bevaar ik niet

aan de overkant van de oceanen
verkommeren mensen, ik ken ze niet

ik verenig mij niet met het lot van anderen
nooit genoeg neem ik hun lijden op mij

waarom leef ik toch, wat is mijn doel
ik zoek naar een weg, maar draai rond in kringen

vroeger wist ik wel wat mij te doen stond:
het goede bewerken, ik riep het van de daken

maar nu ken ik de streken van mijn hart
ik zit vol bedenksels en behoed mijn welzijn

tegen de wind in roep ik: waar is de Eeuwige?
maar zelf blijf ik verborgen, niet te vinden

ja - ik hul mij in nevels en raadselen
ik vlucht en zwijg en duik weg in het donker

dit te ontdekken: het verbijstert mij
als een bedelaar zit ik neer langs de weg

wat mij nog rest: mijn ziel buigen
en de luister aanvaarden van wat mij te boven gaat

niet meer te streven naar te verre verten
maar zien wat al in mij besloten ligt

in het holst van de nacht wordt mijn wezen ontvankelijk
en doortrekt de Geheime mij als een minnaar

diep in mijzelf ligt het weten van de liefde
diep in mijn kern ligt de kennis van de weg

die weg verheft mij, doet mij opstaan
en geleidt mij stap voor stap naar het licht

het kwaad blijft achter als as in de oven
het dorre blad wordt vruchtbare grond

schepping en voleinding verstrengelen zich
het lied van de wind laat een glimlach achter

zo leer ik mijn weg te gaan in vertrouwen
zo vinden mijn ogen de ogen van anderen

dat ik mag voortgaan in armoede van geest
en binnen mag gaan in het onuitsprekelijke

wijzer geworden, vraag ik om hulp.

Zuster Martinetta van Laarhoven

Geboren op
5 november 1922
te Mierlo en overleden in
Sint Jozefoord te Nuland
op 1 december 2010.
Zij was bijna 68 jaar
onze medezuster.

Op zaterdag 4 december 2010, een ijskoude winterse dag, werd Zuster Martinetta, na een imponerende afscheidsviering, vergezeld door haar familie en medezusters naar het kerkhof geleid en aan de aarde toevertrouwd.

Na een lang, arbeidzaam leven, zij mocht 88 jaar worden, nam zij in vrede en vol overgave afscheid van dit aardse leven.

Terugkijkend op haar leven mogen wij zeggen, dat zij een bijzonder charisma had. Haar levensopdracht, haar zending naar Indonesië om daar hulp te gaan bieden, was een ware uitdaging voor haar. Zij koos voor de armen en heeft de spiritualiteit van Vincentius authentiek en daadwerkelijk beleefd. Zij was bekommerd over de nood van behoeftige mensen en zette zich met hart en ziel voor hen in. Dat was de kern, het doel en de zin van haar leven.

De religieus wil daar zijn waar de schreeuw van de armen door God wordt gehoord, zo las ik in een boek van Sandra Schneiders. Dit heeft Zuster Martinetta in haar leven en werken in eenvoud en vol toewijding waar gemaakt. Ten volle, als vanzelfsprekend en zonder ophef. Liefde voor de medemens maakte zij zichtbaar door haar niet aflatende dienstbaarheid.

Zij wist zich in geloof gedragen door God. Biddend en dienend heeft zij hulp geboden en zorg gedragen voor hen, die Christus zelf 'de minsten der Mijnen' noemde.

Zij was zich bewust van de dringende noodzaak: Iemand moet het doen en iemand moet het blijven doen, zoals wij zongen bij gelegenheid van ons 190-jarig bestaan. Tropische temperaturen hebben haar niet weerhouden om dit zware moeizame werk jarenlang vol te houden.

Moeder Theresa in de sloppenwijken van Calcutta zal voor haar een inspirerend voorbeeld geweest zijn.

Indonesië was voor Zuster Martinetta haar tweede vaderland. Zij had daar zo graag willen blijven, om er te leven en te sterven. Maar zij werd in 1992 in Nederland terug verwacht.

Dat was voor haar na zoveel jaren Indonesië een moeilijke overgang.

De laatste fase van haar leven moet heel zwaar voor haar geweest zijn. Haar geestelijke vermogens verzwakten. Dan wordt een mens door machteloosheid overvallen. Stukje bij beetje moest zij alles loslaten. Alles kwam haar te ontvallen, ten einde toe. Zij, die zo dicht bij God geleefd had, mocht vol hoop en vertrouwen en onbevreesd haar levenstijd afsluiten.

Wij zongen met elkaar In Paradisum, het indrukwekkend gezang dat perspectief biedt op een leven over de grenzen van de dood heen.

Vanuit de duisternis van de laatste uren is Zuster Martinetta het Licht tegemoet gegaan.

Moge het Licht van Christus haar nu omringen en verlichten ten eeuwige dage, als een schone voleinding van een voltooid leven.

Het moge zo zijn. <

Zuster Til Lagerberg

Zuster Martinetta in Indonesië

Zuster Silvestra van de Ven

Geboren op
1 oktober 1926

te Helvoirt en overleden in
Sint Jozefoord te Nuland
op 18 januari 2011.

Zij was 60 jaar
onze medezuster.

Zuster Silvestra werd geboren op 1 oktober 1926, als vijfde in de rij van zes.

Het gezin woonde op een boerderij in Udenhout. Daar leerde zij van alles over het boerenleven. Vooral haar vader gaf aanschouwelijk onderwijs over de dierenwereld.

Haar religieuze opvoeding en haar sociale bewogenheid zetten haar op weg naar de Zusters van de Choorstraat, waar ze zestig jaar geleden haar intrede deed op 24 juni 1950. Ze leerde er onder andere voor verpleegster en na het behalen van het diploma heeft ze jarenlang in die functie in de Sint Maartenskliniek in Nijmegen gewerkt.

Zingen had ze van huis uit meegekregen. In maart zong ze voor Sint Jozef, in mei en oktober voor Maria en in juni voor het Heilig Hart en niet te vergeten vele kerstliedjes.

Silvestra was een echt natuurmens. Haar eerste bezigheid 's morgensvroeg was altijd een rondje lopen door de tuin. Ze wandelde graag met een medezuster in het park. Ik maakte vaak dagfietstochten met haar en we gingen dan picknicken in de vrije natuur. Zo waren er veel heerlijke momenten, tot Silvestra ziek werd en zij naar de Choorstraat verhuisde.

Langzamerhand werd het duidelijk dat haar geheugen het dikwijls af liet weten. Dat gaf haar een gevoel van onzekerheid. De momenten, waarop ze zei 'ik weet het niet meer' werden talrijker, tot ze via het ziekenhuis in Sint Jozefoord terecht kwam. In het begin maakte ze het redelijk goed en was ze tevreden. Ieder bezoek dat ik haar bracht, constateerde ik toch achteruitgang. En zo gebeurde het dat ze uiteindelijk op de gesloten afdeling werd opgenomen.

Er werd goed voor Zuster Silvestra gezorgd, maar nu is het goed dat er een einde gekomen is aan haar leven, waarin ze veel goeds en moois heeft meegemaakt, maar ook veel verdriet om haar geestelijke achteruitgang, waarvan ze zich lange tijd terdege bewust was.

Silvestra bleef haar leven lang een echt familiemens en dat was te zien aan haar twee zussen, haar schoonzus, de vele ooms en tantes, neven en nichten die haar vergezelden op

zaterdag 20 januari naar haar laatste rustplaats. De mooie uitvaartdienst werd gedaan door Pater Wanink en Pastor Martens.

Haar neef Harrie, zoon van Jette en Antoon van de Ven, maakte voor haar jubileum het afgelopen jaar het volgende lied, waarvan hij voor haar uitvaart het refrein aanpaste.

Melodie: Naar het land van Maas en Waal

Refrein:

Dag, tante Silvestra, doe nu je ogen dicht
 Neem afstand van de aarde en begeef je naar het licht
 Een vluchtige streling als allerlaatste groet
 Verkillend onbehagen, voorbij je warme gloed
 En we wensen: goede reis en we zingen jouw verhaal
 En doe ze de groeten thuis en 'n kus van allemaal.

53

Couplet 1:

Gekrulde paardenbloemen met een zonnig gezicht,
 de vogels zingen Schubert, de wind draaft door de sticht.
 de bijen blazen bellen met geuren van Jasmijn,
 en donkere koeienogen: zou daar de oorsprong zijn?
 Onder de donzen hemel, in de blauwe zon,
 zocht je met je broer figuren in een wolkenkolom
 Vlecht er iemand nevels, in de eeuwige zonneshijn,
 misschien, maar voor een antwoord moest je in het klooster
 zijn.

Refrein:

Couplet 2:

Tastend naar bezieling, in enkel een habijt,
 met lege handen voelend, van eigendom bevrijd.
 Antennes uitgestoken, nippen van de dauw:
 soberheid is troef, we zijn zo rijk met jou.
 Dienstbaarheid aan mensen, hoe gewoon was dat
 de ander gaat weer gloeien, gaat verder op haar pad.
 Jouw spiegel wil geen veren, geen veren van een pauw
 nederigheid was troef, we zijn zo trots op jou.

Refrein:

>

Couplet 3:

De herfst kleurt de zon, de uil is opgestaan
vragen verstillen, bewondering zwelt aan.
Berusting in het heden, geen spelden op je mouw
wijsheid was troef, we luisterden naar jou.
Bomen gekleed in bloemen, groen spat uit de knop
verbaasde kinderoogen, verwondering op en top
Borduurt iemand de lente, van draden zonneshijn,
misschien, maar voor een antwoord moest je bij Silvestra zijn.

Refrein:

.....

Nu is alle leed geleden en hoop en bid ik dat Silvestra het
eeuwige geluk heeft gevonden.
Hoe het er uit ziet, weet ik niet precies, maar geloven doe ik het
zeker.
Rust in vrede, lieve Silvestra, de rust die ik je van harte gun. <

Zuster Anke van Ewijk

AGENDA

UITGAANSTIPS

- Museum de Wieger in Deurne met momenteel de tentoonstelling *Nachtlicht* en vaste collectie.

LEESTIPS

- *De gele rivier is bevrozen* van Leo Pleysier;
- *Congo, een geschiedenis* van David van Reybrouck (AKO-literatuurprijs 2010);
- *De boekendief* van Markus Zusak;
- *Tijdloos; gedichten van een monnik* van Christian Pirenne;
- *Ex Caritate* van Annelies van Heijs, Marjet Derks en Marit Monteiro;
- *The Dutch I presume* van Martijn de Rooij;
- *Taal is zeg maar echt mijn ding* van Paulien Cornelisse.

DVD TIPS

- *Oude Kloostergebruiken* te koop bij boekhandel Berne in Heeswijk
- *Earth* van de BBC.

CD TIPS

- Luister cd Anne Frank
- *Matthäus Passion* uitgevoerd door King's College Choir Cambridge

SURFTIPS

www.congregatiedmj.nl
www.klooster.startpagina.nl
www.knr.nl
www.natuurfragmenten.nl

COLOFON

Redactie:

mw. Brigitte Lutters
b.lutters@congregatiedmj.nl
(073) 6904 623 (rechtstreeks)
Brievenbus in bestuurshuis
(naast de postkamer) of
postvak bij receptie

Zuster Veronie Franken
v.franken@cdmj.nl

Zuster Til Lagerberg
t.lagerberg@cdmj.nl

mw. Thekla Schrammeijer
itos@kpnmail.nl
06-123 78 342
Brievenbus Sint Jozefoord

Kopij voor de volgende
Heeriaan uiterlijk inleveren op
15 april 2011.
De zomereditie verschijnt rond
15 juni in uw brievenbus.

